

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**«МОВНЕ ПИТАННЯ» В МЕДІА-ДОПИСАХ ПІД
ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

Виконала: студентка, II курсу,
групи 8.0541-з
спеціальності 054 «Соціологія»
освітньої програми «Соціологія»
О.В. Хлепінко

Керівник: доцент кафедри
соціології, к.філос.н.,
О.С. Сорокіна

Рецензент: доцент кафедри
соціології, доцент, к.філос.н.,
І.О. Павленко

Запоріжжя – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Соціології та управління
Кафедра Соціології
Рівень вищої освіти Магістр
Спеціальність 054 «Соціологія»
Освітня програма «Соціологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

В.О. Скворець _____

17 червня 2022 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Халепітько Ользі Віталіївні

1. Тема роботи (проекту) «Мовне питання» в медіа-дописах під час дії воєнного часу в Україні

Керівник роботи Сорокіна О.С., к.філос.н.

Затверджені наказом ЗНУ від 16 червня 2022 року № 671-с

2. Строк подання студентом роботи 01 грудня 2022 р.

3. Вихідні дані до роботи 1. Воєнний стан в Україні у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php> (дата зверення 01.09.2022).
2. Різник А.М., Махова Л.О. Воєнний стан та війна. Особливості та відмінності. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/160654/zvit-2022-730-732.pdf?sequence=1> (дата зверення 01.09.2022).
3. Як боролися з українською мовою. Хроніка заборон за 400 років URL: <https://www.istpravda.com.ua/digest/2012/07/3/89519/> (дата зверення 10.10.2022).
4.Крупник Л. О. Історія України: формування етносів, нації, державності : навч. посібник для внз/ М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т внутр. справ. Київ : Центр учб. літ., 2016. 214 с.
5. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України : аналіт. доповідь / Нац. ін-т стратегічних досліджень ; [авт. кол.: В. М. Яблонський та ін.]. Київ : [НІСД], 2019. 144 с.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
1. Уточнити зміст понять: «мовне питання», «медіа-допис» та «воєнний стан».
2. Здійснити ретроспективний аналіз дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.
3. Визначити методологічні підходи до дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.
4. Окреслити сутність та зміст феномену «мовного питання».
5. Охарактеризувати специфіку медіа-дописів в інформаційному просторі.
6. Проаналізувати відображення «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.
7. Обґрунтувати використання методу аналізу документів як методу дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.
8. Проаналізувати та інтерпретувати результати дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.
9. Розробити рекомендації що до налагодження конструктивного суспільного діалогу з мовного питання в Україні.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Сорокіна О.С., доцент кафедри соціології	26.08.22	26.08.22
Розділ 2	Сорокіна О.С., доцент кафедри соціології	21.09.22	21.09.22
Розділ 3	Сорокіна О.С., доцент кафедри соціології	03.11.22	03.11.22

7. Дата видачі завдання 18 червня 2021 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір та формулювання теми роботи	Червень 2022	виконано
2.	Опрацювання наукових джерел	Червень-Серпень 2022	виконано
3.	Робота над вступом	Серпень 2022	виконано
4.	Робота над першим розділом	Серпень-Вересень 2022	виконано
5.	Робота над другим розділом	Вересень-Жовтень 2022	виконано
6.	Проведення соціологічного дослідження	Жовтень-Листопад 2022	виконано
7.	Робота над третім розділом	Листопад 2022	виконано
8.	Робота над висновками	Листопад 2022	виконано

Студент _____ О.В. Хлепiтько

Керiвник роботи (проекту) _____ О.С. Сорокіна

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.О. Павленко

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: складається з 72 сторінок, 42 позиції у списку літератури, 1 додатку.

«МОВНЕ ПИТАННЯ», МЕДІА ДОПИС, ВОЄННИЙ СТАН

Мета наукового дослідження: визначити перелік заходів щодо можливого розв'язання «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.

Об'єкт наукового дослідження: феномен «мовного питання».

Предмет наукового дослідження: специфіка висвітлення «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.

Методи наукового дослідження: історичний, системний та соціокультурний підходи, соціологічний аналіз документів.

Гіпотеза дослідження: розв'язання «мовного питання» в Україні зтягується внаслідок високого ступеня його ідеологізації та політизації.

Висновки: 1. «Мовне питання» – комплекс проблем, пов'язаних з суспільною дискусією та державною політикою щодо статусу різних мов у поліетнічному суспільстві.

2. «Мовне питання» в Україні має довгу історію та пов'язане з феноменами лінгвоциду, примусової русифікації, інформаційно-психологічних кампаній, які проводились з ініціативи росії. Серед міжнародних організацій, залучених до вирішення комплексу проблем, пов'язаних з даними процесами є Венеціанська комісія та програми під егідою ЮНЕСКО.

3. Українське суспільство повинно виробити механізми, які б з одного боку, захищали та сприяли розвитку української мови та культурної спадщини, з іншого – коректно вирішували питання щодо виключення дискримінації інших етнічних груп. Важливою складовою є підтримка людей, які тільки намагаються опанувати українську мову з метою запобігання актам шеймінгу та агресії з боку радикально налаштованих груп населення.

SUMMARY

Diploma thesis consists of 72 pages, 42 literature sources, 1 annex.

"LANGUAGE QUESTION", MEDIA POST, MARTIAL STATUS

Research purpose is to determine the list of measures for the possible resolution of the "language issue" in media posts during the martial law in Ukraine.

Research object is the phenomenon of the "language question".

Research subject is the specifics of the study of the "language issue" in media posts during martial law in Ukraine.

Research methods are historical, systemic and sociocultural approaches, sociological analysis of documents.

Research hypothesis the resolution of the "language issue" in Ukraine is delayed due to the high degree of its ideologization and politicization.

Conclusions: 1. "Language issue" is a set of problems related to public debate and state policy regarding the status of different languages in a multi-ethnic society.

2. The "language question" in Ukraine has a long history and is connected with the phenomena of linguicide, forced Russification, information and psychological campaigns, which were carried out at the initiative of Russia. The Venice Commission and programs under the auspices of UNESCO are among the international organizations involved in solving a complex of problems related to these processes.

3. Ukrainian society should develop mechanisms that would, on the one hand, protect and promote the development of the Ukrainian language and cultural heritage, and, on the other hand, correctly resolve the issue of excluding discrimination against other ethnic groups. An important component is the support of people who are just trying to master the Ukrainian language in order to prevent acts of shaming and aggression by radical population groups.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ «МОВНОГО ПИТАННЯ» В МЕДІА-ДОПИСАХ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	10
1.1. Уточнення змісту понять: «мовне питання», «медіа-допис» та «воєнний стан».....	10
1.2. Ретроспективний аналіз дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.....	18
1.3. Методологічні підходи до дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.....	23
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ «МОВНОГО ПИТАННЯ» В МЕДІА-ДОПИСАХ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	29
2.1. Сутність та зміст феномену «мовного питання».....	29
2.2. Специфіка медіа-дописів в інформаційному просторі.....	34
2.3. Відображення «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.....	41
РОЗДІЛ 3. ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ «МОВНОГО ПИТАННЯ» В МЕДІА-ДОПИСАХ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	47
3.1. Аналіз документів як метод дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.....	47
3.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.....	53
3.3. Рекомендації що до налагодження конструктивного суспільного діалогу з мовного питання в Україні.....	60
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	68
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. «Мовне питання» в Україні щодня актуалізується та популяризується, бо мова – це інструментарій ідентичності та національної свідомості, індикатор державності. На сьогодні «мовне питання» є наслідком багатовікової політики «русифікації» на українських землях тодішньою владою. Вторгнення росії на українські землі, а саме захоплення Криму та окупації окремих областей Донецької та Луганської областей, стало причиною переосмислення цінностей національності та знищило міф «братніх народів». Бо саме росія прийшла звільняти та захищати права «російськомовного» населення, яке начебто дискримінують.

24 лютого 2022 року російська орда здійснила повноцінне вторгнення на українські землі. Ці події прямим чином вплинули на активізацію українського руху та відродження національного, та культурного сегменту українського народу. Дії ворога ще більше згуртували українське суспільство навколо українського мови. Більшість населення одразу перейшло на українську державну мову, вважаючи російську мову – мову ворога. Мова – стала знаряддям боротьби проти російської агресії, символом – ідентичності та державності. Російська пропаганда використовує «мовне питання» як маніпуляцію, прийшовши захищати та окупувати ті території України, де найбільш переважає російська мова. «Мовне питання» це не тільки питання двомовності в Україні, а й національної та культурної безпеки.

З того часу, як Україна стала незалежною державою, «мовне питання» завжди було спірним питанням, яке збирало навколо себе багато протиріч та дискусійних моментів. Ситуація двомовності в українському суспільстві є наслідком невдалої постколоніальної політики влади радянських часів, а саме «русифікації». Досліджуючи населення України, можна зробити висновок, що захід є найбільш українізований, в той час як схід русифікований. Мова та війна стали єдиною системою причинно-наслідкових зв'язків та українське суспільство поділилося на два табори. Перші повністю перейшли на українську

мову, використовують її в побуті та на державному рівні. Вважають, що російська мова – це мова загарбника та агресора, що саме вживання російської мови в Україні стало причиною російської агресії. Інша частина населення, яке використовує російську в побуті, але вважає себе громадянами України, не згодні з цією позицією щодо мови. Вони повністю вважають росію терористичною країною, але не бачать причинно-наслідкових зв'язків між мовою та війною. Сприймаючи вимоги перейти на державну мову з агресією.

Проблемна ситуація. «Мовне питання» вимагає вирішення на конституційному рівні, аби урівноважити та припинити дискусії щодо мови. Саме той час захисти державну мову, адже українська мова довгий час дискримінувалась, а зараз її доба розквіту та утвердження. Українське суспільство повинно виробити механізми, які б з одного боку, захищали та сприяли розвитку української мови та культурної спадщини, з іншого – коректно вирішували питання щодо можливої дискримінації інших етнічних груп.

Об'єкт. Феномен «мовного питання».

Предмет. Специфіка висвітлення «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.

Мета дослідження: визначити перелік заходів щодо можливого розв'язання «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.

Реалізація поставленої мети вимагає розв'язання наступних *наукових завдань*:

- уточнити зміст понять: «мовне питання», «медіа-допис» та «воєнний стан»;
- здійснити ретроспективний аналіз дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні;
- визначити методологічні підходи до дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні;
- окреслити сутність та зміст феномену «мовного питання»;
- охарактеризувати специфіку медіа-дописів в інформаційному просторі;

– проаналізувати відображення «мовного питання» в медіа-дописах під час діє воєнного стану в Україні;

– обґрунтувати використання методу аналізу документів як методу дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні;

– проаналізувати та інтерпретувати результати дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні;

– розробити рекомендації що до налагодження конструктивного суспільного діалогу з мовного питання в Україні.

Гіпотеза дослідження. Розв’язання «мовного питання» в Україні зтягується внаслідок високого ступеня його ідеологізації та політизації.

Допоміжна гіпотеза. Суспільний діалог щодо розв’язання «мовного питання» в Україні супроводжується елементами міжособистісної агресії, що негативно впливає на його перебіг.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків.

РОЗДІЛ I

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ «МОВНОГО ПИТАННЯ» В МЕДІА-ДОПИСАХ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

1.1 Уточнення змісту понять: «мовне питання», «медіа-допис» та «воєнний стан»

Кожна держава має власну державну мову як відтворення національної свідомості народу, традицій, побуту та цінностей. Мова – це інструмент комунікації та обміну думками, яка відтворює свою колоритність та особливість, за допомогою слів та виразів, притаманній тільки їй. Кожен громадянин своєї країни повинен знати та поважати державну мову. В Україні державна мова – українська, але російська є друга за вживання мова, саме тому тема «мовного питання» набувала популяризації та актуалізації в українському суспільстві, як знаряддя патріотичності та національної усвідомленості.

Перш за все, мовне питання – це система протиріччя використання української мови на державному на побутовому рівні на противагу російській.

За десятиліття спостерігається стійке зростання числа тих, хто вважає українців рідною мовою: з 57 % в останній 2012 р. до 76 % у 2022 р. Доля російської мови знизилася з 42 % до 20 % за 10 років. У цій динаміці слід виділити кілька тенденцій. Однією з них стала реакція українського суспільства на дії тодішньої влади в мовній політиці та Революції Гідності. Друга тенденція – агресія російської федерації проти України в 2014 році та тимчасова окупація Криму та деяких територій Донецької та Луганської областей. Третя тенденція полягає в тому, що позитивна динаміка самоідентифікації виникла за рахунок зміни відносин до української мови в Центрі, а також на Півдні та Сході України.

Перехід на іншу мову спілкування не є випадковим подією і вимагає деякої адаптації. Що важливо сьогодні, так це те, що дві третини тих, хто використовує в щоденному житті українську, і російську мови [1].

Населення готове найближчим часом перейти виключно на українську мову. На сьогодні абсолютно більшість підтримують українську як єдину державну мову в Україні (83%). Ця думка домінує у всіх регіонах і у всіх вікових і мовних групах. З іншої сторони, за надання російській мові статусу державного до війни свого часу виступила майже четверть українців, а сьогодні лише 7%. Причиною тому стало повномасштабне вторгнення російської федерації на українські землі 24 лютого 2022 року. Один з приводов був стосовно того, що російськомовне населення дискримінують в Україні [2].

Мовне питання становить загрозу внутрішньої безпеки. Важливо, що твердження про наявність мовних проблем більш не серед російськомовного населення, а в західних регіонах, де українська мова домінує у всіх сферах. Важливо, що згідно з нашим попереднім запитом, лише невеликий відсоток українців вважають, що росія прийшла захищати російськомовних громадян України. Цей міф не був сприйнятий українцями. Мовна самоідентифікація українців росте швидкими темпами. Війна, являючись викликом для всього суспільства, тільки прискорює цей процес. Сьогодні українська мова тільки зміцнюється як одна із ланок української державності. Перехід на українську мову в побуті відбувається еволюційним шляхом. Руйнування міфу про «братські народи» та ізоляція росії від світового культурного та інформаційного контексту будуть тільки сприяти його прискоренню в українському суспільстві.

Більшість громадян, незалежно від мови спілкування, усвідомлюють, що у нас є один загальний ворог: росія, яка намагається зруйнувати українську державність. Більше всього від дій агресора страждають російськомовні регіони Сходу. В Збройних Силах України воюють російськомовні та українськомовні воєнні задля головної цілі – перемоги ворога. Після перемоги можна очікувати продовження змін у мовній самоідентифікації громадян та розширення використання української мови у всіх сферах.

Отже, мовне питання – комплекс проблем, пов'язаних з суспільною дискусією та державною політикою щодо статусу різних мов у поліетнічному суспільстві.

У даній роботі мовне питання буде досліджуватись через такий прояв, як медіа-дописи. Щоб зрозуміти дане поняття, потрібно розуміти специфіку визначення медіа, перш за все. Отже, медіа відноситься до каналів зв'язку, через які поширюються новини, музика, фільми, освіта, рекламні повідомлення та інші дані. Медіа включає фізичні та онлайн-газети та журнали, телебачення, радіо, рекламні щити, телефон, Інтернет, факс і рекламні щити. Описує різні способи, за допомогою яких ми спілкуємося в спільноті. Наскільки це відноситься до всіх засобів зв'язку, все, починаючи від телефонного дзвінка і закінчуючи вечірніми новинами по телебаченню, може називатися засобами масової інформації. До засобів масової інформації входять газети, журнали, радіо, телебачення та веб-сайти.

«Медіа дописи» – це повідомлення про певні події та факти, які публікуються в соціальних мережах у формі авторського тексту як форми вираження особистої думки/позиції та функціонують як елемент привернення уваги та розповсюдження опублікованої інформації, започаткування дискусії. Публікація або програма ведення надають публічні новини різними каналами поширення. Соціальні мережі такі як Instagram, Facebook, Twitter та Youtube є найбільш популярними каналами для поширення інформації.

Одна із найважливіших функцій «медіа дописів» – це інформативна, яка дозволяють аудиторії дізнатися про те, що відбувається навколо неї, інформують аудиторію про достовірні та актуальні факти та відгуки про різні події та ситуації в якості інформаційних матеріалів. Але потрібно не забувати про фейкові дописи, які мають намір проінформувати читача та ввести в оману, тому обирайте перевірені сайти.

Ще одна функція «медіа дописів» – це переконувати читача в чомусь, що передбачає вплив на знання аудиторії. Засоби масової інформації формують думки та впливають на підсвідомість людини, модернізують поведінку. Редакційні статті, дописи, коментарі впливають на мислення читача та змінюють уявлення. Однак далеко не всі глядачі знають про це. Багато з них несвідомо потрапляють під вплив або мотивуються до цього.

Важлива функція – соціалізація та передача культури. ЗМІ соціалізують людей, особливо дітей і новачків. Соціалізація – це процес, за допомогою якого люди здобувають навички поведінки, як це прийнято в їх культурі чи суспільстві. В ході цього процесу ми вчимося тому, як стати членом нашого суспільства або людського суспільства в більш широкому сенсі. Хоча в процесі соціалізації засоби масової інформації допомагають сформувати нашу поведінку, поступки, погляди [3].

Наступна функція – спостереження, вона полягає в тому, щоб уважно і постійно спостерігати за суспільством і попереджати масову аудиторію про загрозових діях, які можуть виникнути в майбутньому, щоб зменшити можливий збиток. Точно так же засоби масової інформації також інформують про неправомірні дії, що відбуваються в суспільстві, відповідному органу влади і попереджають зловживання серед масової аудиторії в суспільстві. Розважальна функція допомагає розслабити читача та підняти настрій. Функція інтерпретації та навчання – посідають провідне місце в «медіа дописах».

Соціологія досліджує «медіа допис» як знаряддя удосконалення своїх знань. Як інструмент передбачення загрози. В наш час це аж занадто актуально, бо зважаючи на воєнні дії в Україні та воєнні злочини, «медіа дописи» можуть позитивно впливати на розвиток суспільства. Одним із головних аспектів є інформувати населення, що робити в тих чи інших умовах та небезпеках. Медіа допис» – це зв'язок із суспільством, перш за все. Як ми бачимо, їх функціональність багатогранна та аби розуміти яким чином «медіа» впливають на суспільство та людську підсвідомість потрібно їх детально вивчати.

Таким чином, медіа-допис – це повідомлення про певні події та факти, які публікується в соціальних мережах у формі авторського тексту як форми вираження особистої думки/позиції та функціонують як елемент привернення уваги та розповсюдження опублікованої інформації, започаткування дискусії.

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її регіонах у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки незалежності або її територіальної цінності [1].

Війна є складним суспільно-політичним явищем, що пов'язане з розв'язанням суперечностей між державами на політичному рівні, між народами з переходом до вжитку засобів збройної боротьби, що відбувається у формі бойових дій між збройними силами країн [4].

У суспільно-політичному житті існують такі поняття як «війна» та «воєнний стан». На жаль, такі поняття набули актуальності у сьогоденні кожного українця. Війна, у загальному розумінні, – це різні форми, що призначені для того, щоб настали зміни в бажаному напрямку характеристик. Війна у політичному плані – це комплекс заходів, що спрямований на захоплення чужих територій, енергетичних та людських ресурсів. Війна є найвищим ступенем загострення стосунків між країнами.

Як можна помітити, то ці два поняття пов'язані між собою, тому що коли одна країна об'являє війну або нападає на іншу, то має бути введено воєнний стан, який надає державним органам розширені повноваження здійснювати діяльність згідно з тими, що зазначено у конституції країни, інколи обмежуючи конституційні права людини та громадянина. Важливим фактором є те, що воєнний стан не є оголошенням війни та не є декларуванням наміру воювати з будь-якою державою, а виступає лише як відповідь на існуючу загрозу суверенітету і територіальній цілісності країни.

О однією країною іншій війни не приведе до позитивних наслідків, тому що така країна буде вважатися агресором та не отримає ніякої підтримки на дипломатичному, військовому та суспільному рівні.

Війна є складним суспільно-політичним явищем, що пов'язане з розв'язанням суперечностей між державами на політичному рівні та між народами з переходом до вжитку засобів збройної боротьби, що відбувається у формі бойових дій між збройними силами країн.

Згідно з сучасними військово-теоретичними поглядами, слід визначити війну як соціально-політичне явище, пов'язане з докорінною зміною характеру відносин між державами, народами, націями, класами і соціальними групами та переходом протиборчих сторін від застосування ненасильницьких форм і

способів боротьби до прямого застосування зброї та інших насильницьких засобів для вирішення певних суспільно-політичних, економічних, ідеологічних, а також національних, релігійних, територіальних та інших протиріч.

Для того, щоб розкрити роль воєнного стану, потрібно взяти до уваги війну росії проти України. Основна ціль росії – це знищення міжнародного публічного права, знецінення усіх інституцій – дії російської федерації в Раді Безпеки ООН, ПАРЄ яскраво це доводять. Все, що вони прагнуть зробити – це знищити ці інституції, демонстративно вказати усьому світу, що «всі правила, всі ваші конвенції, всі ваші міжнародні договори нічого не коштують». Увесь цивілізований світ повинен це чітко усвідомити. Без зайвого пафосу – в Україні сьогодні вирішується майбутнє світу. Це не питання Сходу України чи України в цілому. Ми сьогодні є майданчиком, на якому росія «обкатує» свій спосіб перевернути і знищити весь світовий порядок. Саме тому і США, і Британія, і ЄС повинні розуміти, що вони не нам допомагають, а собі [3].

Воєнний стан, тимчасове управління військовою владою визначеною територією під час надзвичайного стану, коли цивільна влада вважається неспроможною функціонувати. Юридичні наслідки оголошення воєнного стану відрізняються в різних юрисдикціях, але зазвичай вони передбачають призупинення звичайних громадянських прав і поширення на цивільне населення загальної військової юстиції або військового права. Хоча теоретично воєнний стан є тимчасовим, насправді він може тривати нескінченно.

Такі «дії, вчинені з необхідності» під час воєнного стану обмежені лише міжнародним правом і конвенціями цивілізованої війни. Крім того, звичайні цивільні суди не переглядають рішення трибуналів, створених військовою владою, і існує дуже мало повноважень щодо засобів правового захисту проти зловживання повноваженнями з боку військових. У Великій Британії та багатьох інших юрисдикціях такі питання не мають великого значення з огляду на сучасну практику надання надзвичайних або спеціальних повноважень за законом.

Воєнний стан передбачає тимчасову заміну військової влади цивільною владою і зазвичай застосовується під час війни, повстання чи стихійного лиха.

Коли діє воєнний стан, військовий командувач території чи країни має необмежену владу приймати та виконувати закони. Воєнний стан є виправданим, коли цивільна влада перестала функціонувати, була повністю відсутня або стала неефективною. Крім того, воєнний стан призупиняє дію всіх чинних законів, а також цивільної влади та звичайного відправлення правосуддя. Наприклад, у Сполучених Штатах воєнний стан може бути оголошено проголошенням президента або губернатора штату, але таке офіційне оголошення не є обов'язковим. Хоча Конституція США не передбачає введення воєнного стану, майже кожен штат має конституційне положення, яке уповноважує уряд вводити воєнний стан. Сила воєнного стану, яка колись вважалася майже абсолютною, має обмеження; наприклад, цивільних осіб не можуть судити військові трибунали, доки цивільні суди функціонують [4].

Хоча атмосфера взаємодопомоги завжди існувала між військовими та цивільними правоохоронними органами та має існувати й надалі, персонал Міністерства оборони обмежений у тому, що він може зробити для забезпечення дотримання цивільного права. Військовий персонал не може бути використаний для спостереження або таємних операцій, і він не може бути використаний як інформатор, слідчий або допитувач, якщо розслідування не є спільною військово-цивільною операцією, в якій військові зацікавлені в результаті справи.

«Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройній агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози безпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень».

Зауважимо також, що в умовах воєнного стану забороняються зміна Конституції України [4, с. 11].

Військове положення було введено в Україну в перший день повномасштабного російського вторгнення, 24 лютого 2022 року, хоча війна триває вже восемь років без офіційного оголошення. Розпочалась повномасштабна мобілізація українського народу аби боронити рідну землю від російської навали. Військовий стан було необхідно вести для забезпечення оборони України, громадської безпеки та інтересів держави. При військового положенні громадянські свободи, такі як право на вільного переміщення, свободу слову обмежені. Особи можуть бути заарештовані за порушення комендантського часу або за правопорушення, які в звичайний час не вважалися досить серйозними, щоб служити підставою для затримання. Введення воєнного стану має на меті заборону діяльності політичних спілок як агітують проти України, перевірку документів громадян України, заборона акцій та протестів, контроль преси та телебачення [5].

Кожного дня українські військові крок за кроком деокуповують землі, захоплені росією. Страшно згадати ранок 24 лютого 2022 року, адже ніхто не очікував нападу росії на українську землі під назвою «спеціальної операції», щоб звільнити українські землі від нацистів та захисти права та свободи російськомовного населення. На жаль, від чого звільнили російські загарбники – це від домівок, звичного щасливого життя, сотні життів невинних янголят та цивільного населення, Сльози та людські життя, тортури та терор – це все «російський мир». Це назавжди закарбується в пам'яті кожного українця, той жахливий ранок...

Отже, в даній роботі будуть використані ключові поняття «мовне питання», «медіа-допис» та «воєнний стан»: мовне питання – комплекс проблем, пов'язаних з суспільною дискусією та державною політикою щодо статусу різних мов у поліетнічному суспільстві; медіа-допис – це повідомлення про певні події та факти, які публікується в соціальних мережах у формі авторського тексту як форми вираження особистої думки/позиції та функціонують як елемент

привернення уваги та розповсюдження опублікованої інформації, започаткування дискусії; воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України.

1.2. Ретроспективний аналіз дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні

Практики вирішення «мовного питання» в історії людства часто пов'язані з феноменом «лінгвоциду». Так, в Азії багатовікова історія політичного поневолення народів завдала серйозної шкоди їхній ідентичності через лінгвоцид. Навіть сьогодні багато урядів і суб'єктів приватного сектора все ще використовують асиміляцію, щоб перешкодити їм у боротьбі за підтримку, відродження та збереження своїх мов. В усьому регіоні визнання прав та ідентичності корінних народів, як це відображено в Декларації ООН про права корінних народів, майже не існує, не кажучи вже про визнання їхніх мов.

Випадок з айну в Японії є яскравим прикладом лінгвоциду. Боротьба айнів за успадкування своєї мови почалася в епоху Мейдзі, зокрема в 1899 році, коли уряд запровадив політику асиміляції, а згодом заборонив використання мови айнів разом із традиційним полюванням та збиральництвом. Дітям айнів забороняли використовувати імена айнів і змушували адаптуватися до японської шкільної системи. Уряду Японії знадобилося понад 100 років, щоб законодавчо визнати айнів корінними народами з особливою культурою та мовою та заборонити будь-які форми дискримінації щодо них. У зв'язку з тим, що залишилося менше 15 носіїв мови айну, залишаються питання щодо того, як повернути назад занепад мови айну за останнє століття [6].

На Філіппінах лідери виступили з ініціативою запобігти незворотній втраті мови, оскільки філіппінський уряд не забезпечує культурно відповідну освіту для молодого покоління. Протягом десятиліть вони виявляли наполегливість, забезпечуючи освіту для своїх дітей як спосіб зберегти свою культуру та мови та захистити територію своїх предків. Однак у 2017 році президент Родріго Дутерте

публічно погрожував розбомбити школи Лумад, назвавши їх повстанцями та прихильниками антиурядових партизанських сил Нової народної армії. В оточенні потужної військової присутності було скоєно 284 напади на школи. На сьогоднішній день 26 шкіл було конфісковано для використання як військових таборів, а ще 72 школи припинили роботу, що вплинуло на понад 2000 учнів. Кількість може зрости через продовження воєнного стану в регіоні Мінданао. На даний момент навіть виконання щоденних операцій, таких як проведення занять, є надзвичайно складним.

Випадки як в Японії, так і на Філіппінах ілюструють, як поштовх до зростання капіталу руйнує корінні громади. Мілітаризація головним чином гарантує, що інтереси корпорацій, які переважно належать іноземним державам, не зустрінуть жодного опору, і ставить перевагу інтересам транснаціональних корпорацій, орієнтованим на отримання прибутку, за рахунок корінних громад. Реставрація Мейдзі в Японії також була прелюдією до мілітаризму, який охопило японське суспільство протягом першої половини минулого століття. Школи в цей час агресивно формували ідентичність молодих поколінь, у тому числі молоді та дітей корінного населення, до однорідного суспільства з абсолютною лояльністю до імператора [7].

В Індонезії розмовляють понад 800 мовами корінних народів. Щоб захистити ці мови, організації активізують зусилля з просування систем освіти корінного населення під керівництвом молоді по всій країні. Лідерство молоді корінного населення має вирішальне значення. Одним із таких місць з ініціативою відродити мову корінного населення є острів Харуку на архіпелазі Малуку у східній частині Індонезії. Місцеві лідери закликали молуккський уряд включити мову харуку до формальної навчальної програми.

На додаток до плану спільноти створити словник мови харуку, минулого року було запущено перший щорічний конкурс оповідачів. Ініціативи відродження під керівництвом громади, вжиті людьми Haruku, є відображенням їх стійкості і потребують життєво важливої підтримки з боку уряду.

Історія встановлення українського народу та української мови має досить велику історичну хронологію. Минуло 100 років від початку Першої світової війни і український народ знову веде боротьбу за своє існування та проти пригнічення рідної української мови. Дивлячись на історичні факти, дуже дивно, що в XXI столітті, можна спостерігати воєнні дії, терористичні акти, вбивства невинних цивільних життів, загроза ядерного удару. Адже, здавалось би, страшні події минулих століть повинні навчити, що війна приносить тільки тисячі загублених життів через абсурдні забаганки диктатора. Український народ раз за разом відстоює свою національність та самобутність. Тож доречно згадати як тодішня влада дискримінувала вживання української мови та заперечувала взагалі її існування [7].

У XVII-XX століттях Україна була розділена між різними імперіями та державами. Вібувався так званий лінгвоцид під владою Польщі, Румунії, Імперії Гамбургів, Російської Імперії та СРСР. Правовий режим кожного з них намагався асимілювати українців і дискримінувати їх самовизначення, знищивши все, що відрізняло український народ від інших народів: мову та культуру. Правляча влада прагнула викоренити українську мову, заборонити її використання в освіті, офіційному використанні та друку. Більша частина цієї політики створювала насильственну русифікацію українців у російській імперії та СРСР. Сьогодні Україна намагається подолати негативну спадщину цієї політики та відмінити багатолітні репресії, в той час як росія грає на розділових лініях, які вона створила в Україні [8].

Ось деякі з найбільш важливих заборон української мови керуючими режимами в Україні:

1720 – указ Петра I про заборону книгодрукування українською мовою і вилучення українських текстів з церковних книг.

1763 – указ Катерини II про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії.

1863 – Валуєвський циркуляр про заборону давати цензурний дозвіл на друкування україномовної духовної і популярної освітньої літератури: «жодної окремої малоросійської мови не було і бути не може».

1914, 1916 – кампанії русифікації на Західній Україні; заборона українського слова, освіти, церкви [5].

Хронологічний список масової дискримінації українського мови та викорінення всього українського дуже великий. І це тільки невелика частина всіх заборон, які діяли на українську мову в різних століттях.

Окремо потрібно приділити увагу політиці «русифікації», на українських землях, яка відбулася при правлінні ССРСР. У 1930-1933 роках масові репресії проти української інтелігенції – письменників, учених, філософів, священнослужителів, а також політичних діячів. Більшість з них були депортовані в концтабір і розстріляні в 1937-1938 рр. Яскравий тому приклад «Розстріляне Відродження» – це літературна течія митців, які були знищені правлінням ССРСР, за їх українсько-ідейні погляди та висвітлення політики пануючою влади [9 ; 10].

Найголовніші історичні факти, щодо заборони українського при правлінні ССРСР:

1922 – проголошення частиною керівництва ЦК РКП(б) і ЦК КП(б)У «теорії» боротьби в Україні двох культур – міської (російської) та селянської (української), в якій перемогти повинна перша.

1960-1980 – масове закриття українських шкіл у Польщі та Румунії.

1978 – постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про заходи щодо подальшого вдосконалення вивчення і викладення російської мови в союзних республіках» («Брежнєвський циркуляр»).

1990 – прийняття Верховною Радою СРСР Закону про мови народів СРСР, де російській мові надавався статус офіційної [6].

Слід згадати видатних соціологів, які не підтримували систему управління російської держави, такі як М. Ковалевський. Суспільний та політичний діяч боровся проти дискримінації вживання української мови та співпрацював із

українськими громадами., а також першим видав український довідник. Наступним революціонером проти утисків української мови є М. Грушевський, який очолив посаду голови ЦР. Видатний історик та соціолог написав збірку «Про українську мову та українську школу». В якій висвітив значимість української умови та правдивість про зазіхання на права її використання [11;12;13].

Щодо сучасних практик, то корінні громади часто не мають доступу до ресурсів для активізації, якщо їхня мова не має статусу "зникаючої". Статус зникнення визначається такими агенціями, як ЮНЕСКО. ЮНЕСКО орієнтується на просування цілісної політики, яка здатна вирішувати соціальні, екологічні та економічні виміри сталого розвитку.

Щоб змінити статус мови, корінні спільноти часто повинні запрошувати дослідників до своїх спільнот та профілювати своє мовне використання відповідно до керівних принципів ЮНЕСКО. Ці вказівки вимагають, щоб корінні громади висловлювали аргументи про те, як і чому їхня предкова мова є або не передається поколіннями, скільки ораторів є, наскільки вільно є кожен оратор, і в яких областях мова використовується.

Існує достатньо досліджень, санкціонованих університетами в Канаді та США, що пов'язує втрату мови та травми корінних жителів, і ці аргументи часто використовуються на аренах, як ЮНЕСКО. Аргумент для ресурсів часто вимагає, щоб корінні громади зображували себе, свою молодь та свою мову як поранені. Таке зображення виявляється, наприклад, у свідченнях тих, хто вижив у посадках та житлових школах у США та Канаді, і травма забороненої говорити про свою предкову мову перерахована в низці зловживань разом із фізичною сексуальною травмою [6].

Отже, проаналізувавши всі історичні факти та події, потрібно зазначити що український народ завжди вів боротьбу за існування української мови та нації як самобутньої. Зі століття у століття пануючі кола прагнули викоринити український дух та національність, насаджуючи російську мову. Історія

повторюється, адже в ХХІ столітті український народ знову виборює право на існування своєї мови та традицій.

1.3. Методологічні підходи до дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні

Для проведення наукового дослідження необхідно оволодіти відповідним категоріальним апаратом та визначити інструментарій, за допомогою якого воно буде проводитись. Поняття «методологія» використовується у науці у двох значеннях [14]:

1) як філософське учення про систему методів наукового пізнання про використання принципів, категорій, законів науки в процесі пізнання і практики в інтересах здобуття нових знань;

2) як система визначених засобів та прийомів, використовуваних у різних сферах діяльності;

Значення методології полягає в тому, що вона спрямовує хід наукового дослідження в оптимальному руслі та в інтересах придбання нового істинного знання, регулює використання методів, засобів та прийомів в процесі пізнання та практики.

Метод (від грець. – засіб пізнання) у загальному розумінні означає «шлях до чого-небудь». У загально науковому визначенні це система прийомів, принципів, регулюючих практичну та пізнавальну діяльність людей. Метод – це визначена система приписів, принципів, вимог, яка орієнтує суб'єкта пізнання на вирішення конкретного науково-практичного завдання та досягнення результату у будь-якій сфері людської діяльності. Метод – це засіб відтворення у мисленні досліджуваного об'єкта. Вірний метод дисциплінує пошук істини та дозволяє рухатись до мети у найкоротший шлях. Походження метода слід шукати не в інтелекті та свідомості, а у наявній дійсності. Істинність метода завжди детермінована змістом об'єкта [15, с. 17].

Соціальний світ якісно відмінний від світу речей і ці особливості впливають на специфіку його дослідження. До цих відмінностей традиційно відносять:

- 1) поліструктурність;
- 2) наявність механізмів цілеспрямування, завдяки яким формуються магістральні шляхи руху, які потім втілюються в життя;
- 3) гнучкість та високий рівень адаптивності;
- 4) поєднання раціонального та ірраціонального;
- 5) здатність відтворювати власні структури та елементи;
- 6) просторово-часова обмеженість;
- 7) наявність штучних елементів;
- 8) самоорганізація, саморегуляція, самоуправління та саморозвиток [16].

Серед загальних принципів наукового пізнання, застосованих у роботі є:

- 1) принцип об'єктивності, який передбачає розгляд явищ та процесів як таких, які існують у реальності;
- 2) принцип пізнаваності, який базується на припущенні щодо можливості пізнання соціального світу та окремих його процесів за допомогою наукової методології;
- 3) принцип всебічності пізнання позначає розгляд об'єкта дослідження у всьому різноманітті зв'язків [14].

Підходи в методології дослідження та їх змістова характеристика.

Історичний підхід – один із ключових підходів у галузі методології, який характеризується вивченням генезису та розвитку певного об'єкта чи явища суспільного життя, у певній хронологічній послідовності. Головна мета цього підходу сконцентрована на пошуку реальних фактів та доведення її достовірності та справжності, а також визначення автентичності певних історичних подій. Відтворення подій минулого та відображення причинно-наслідкових зв'язків – це характеристика історичного підходу.

Історичний підхід передбачає вивчення виникнення, формування та розвитку певних явищ. У широкому сенсі він обумовлює необхідність

розглядати явище, що досліджується не тільки в його теперішньому стані, але й у минулому. При цьому попередні періоди розвитку визначаються як такі, що мають самостійну цінність, з іншого боку – як передумови, що сприяли та обумовили теперішній стан об'єкта дослідження. Розгляд явища в його історичній ретроспективі базується на припущенні щодо існування наступності та послідовності розвитку, причинно-наслідкових зв'язків та існуванні загальних тенденцій і закономірностей.

Історичний підхід може бути застосований у двох його аспектах:

1) як відтворення об'єкта. Матеріал, отриманий при даному підході, використовується для пошуку загальних закономірностей та тенденцій;

2) як реконструкція об'єкта дослідження, орієнтована на пізнання його конкретних форм [16].

Системний підхід – один із напрямів у методології наукового дослідження, який характеризується дослідженням та вивченням закономірностей та складових утворення певного об'єкта з певних складових, увага сконцентрована на внутрішні та зовнішні зв'язки системи. В основі підходу вкладено розгляд об'єкту чи явища як цілісної системи:повного комплексу взаємопов'язаних структур та елементів.

Система (грец. – ціле, складене з окремих частин або порядок визначений правильним розташуванням частин у їх взаємодії) – це сукупність елементів, які знаходяться у відносинах, породжуючих нову, інтегративну якість.

Системне пізнання передбачає розгляд об'єкта дослідження як системи, тобто відокремленої множини взаємодіючих елементів; визначення структури та організації елементів, існуючих між ними; виявлення зовнішніх та внутрішніх зв'язків системи; виявлення закономірностей та тенденцій розвитку системи [15].

Системний підхід є міждисциплінарним та використовується на різних рівнях пізнання. Умовою вивчення будь-якого феномена є його охоплення у цілісності. Основними поняттями метода є: система, структура (відносно стійкий засіб зв'язку об'єкта та його елементів яке забезпечує цілісність всього

утворення), елемент – частина об'єкта, яка у межах даної системи є неподільною (тобто існує принципова неможливість виявлення його складових, функція (зовнішній прояв властивостей об'єкта у даній системі зв'язків.

У кожній системі існують зв'язки між елементами, які класифікуються на зв'язки взаємодії)в соціальній сфері вони представлені як людина-людина, людина-колектив і можуть розвиватись у двх напрямках – кооперації та конфлікту), генетичні (забезпечують зв'язок з першоджерелами існування системи), структурні (ієрархічні), функціональні, розвитку, керування.

Серед видів дослідницької діяльності у межах системного підходи виділяють: а) системне пізнання; б) системний аналіз (коли проблема розглядається; в) системне моделювання; г) системне конструювання та проектування; д) системне діагностування (допомагає встановити відхилення від бажаного стану системи); е) системну оцінку [14].

Соціокультурний підхід – методологічний підхід, який базується системністю та спробою розгляду суспільства як єдиного цілого з культурою та соціальністю, утвореного та перетворюючого людською діяльністю. Основні принципи підходу: принцип еволюції, принцип homo activus, принцип взаємодії.

Також у роботі буде використаний соціокультурний підхід, який полягає у розгляді суспільства як єдності культури та соціальної складової, обумовлених діяльністю людини. Значний внесок у розвиток напряму був здійснений П. Сорокіним, Р. Мертоном, Т. Парсонсом.

У праці «Соціальна та культурна динаміка» П. Сорокін аналізував взаємозв'язок культури та суспільства. Ключовим принципом, на його думку, є заміна одного типу культури іншим, що проявляється як епохальна зміна та відбувається у житті суспільства досить рідко. При цьому конкретний тип культури продукує певний тип особистості, який йому відповідає та в тій чи іншій мірі відбиває домінуючі норми, цінності та установки. Особистість, культура та суспільство, за П. Сорокіним, утворюють нерозривний зв'язок, що обумовлює конфігурацію соціального світу [16].

Т. Парсонс при дослідженні зв'язку культури та суспільства виділяв цілісність власне суспільства та соціетальної системи. Культура, на його думку, представлена у трьох взаємопов'язаних аспектах: як соціальна традиція, яка транслюється від покоління до покоління; як прояв генетичної природи людини та як систему загально прийнятих, конвенційних норм. Таким чином, вона виступає одночасно і продуктом, і детермінантою соціальної взаємодії [2].

Р. Мертон розглядав взаємозв'язок культури та суспільства крізь призму соціальних норм, очкувань та типів досягнення цілей, які можуть бути соціально не- або схвалюваними. В залежності від типу цілі та методів її досягнення він виділив п'ять стратегій досягнення: конформізм, інновація, ритуалізм, ретритизм, бунтарство.

До загальних принципів, на яких будується соціокультурний підхід, можна віднести:

1) принцип активності, у відповідності до якого особистість виступає соціальним суб'єктом та здатна до перетворення соціальної реальності у відповідності до поставленої мети;

2) принцип еволюції, у відповідності до якого взаємодія суспільства та культури є процесом розвитку, який може перебігати за різними сценаріями (від детермінованого лінійного розвитку до синергетичного);

3) соціальна взаємодія. У відповідності до даного принципу особистість як соціальний актор може відповідати або не відповідати загальним вимогам соціальної системи та у відповідності до цього вибудовуються системи соціальних відносин, де невідповідність призводить до революційних соціальних змін та проявляється у бунтах, революціях, повстаннях тощо [14].

Методологія – це наука про вчення наукового пізнання, яка багатогранна своїми механізмами та методами дослідження, а також вчення про організацію та засоби пізнання та перетворення навколишнього простору. В системі виокремлюють чотири рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно науковий і технологічний. Методологія знання визначає механізми

здобуття нової інформації, тобто наукового знання, відображає динамічність процесів та забезпечує введення нових фактів, систематиці термінів у науці.

Отже, в даній роботі будуть використані ключові поняття «мовне питання», «медіа-допис» та «воєнний стан»: мовне питання – комплекс проблем, пов'язаних з суспільною дискусією та державною політикою щодо статусу різних мов у поліетнічному суспільстві; медіа-допис – це повідомлення про певні події та факти, які публікується в соціальних мережах у формі авторського тексту як форми вираження особистої думки/позиції та функціонують як елемент привернення уваги та розповсюдження опублікованої інформації, започаткування дискусії; воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України.

Проаналізувавши історичні факти та події, потрібно зазначити що український народ завжди вів боротьбу за існування української мови та нації як самобутньої. Історія країни тісно пов'язана із заходами, які зараз отримали назву лінгвоциду. В історії людства, зокрема у XIX-XX столітті дана проблема є гострою, але нажаль не унікальною, адже багато етнічних груп зазнавали такого тиску у зв'язку з захопленням їхньої території воєнним шляхом. Наразі міжнародною організацією, під егідою якої проводяться програми з виправлення даної ситуації та відродження етнічних мов є ЮНЕСКО.

Методологічну основу роботи складають історичний, системний та соціокультурний підходи.

РОЗДІЛ 2.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ «МОВНОГО ПИТАННЯ» В МЕДІА-ДОПИСАХ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

2.1. Сутність та зміст феномену «мовного питання»

Феномен та зміст «мовного питання». Феномен та проблематика «мовного питання» займали провідне місце в Україні ще до початку повномасштабного вторгнення росії на українські землі. Так звана «гібридна війна та створення лнр та днр, рушійною силою, щоб усвідомити важливість «мовного питання» та всю дискусійну ситуації, яка відбувається навколо. Важливо зрозуміти так зване «ядро» дискусії. На українських просторах відбувалася популяризація російської музики, фільми та телешоу знімались на російській мові, більшість українських громадян обирала російську мову для спілкування в побуті на противагу українській, в той час як державна мова використовувалась тільки в державних установах. Але окупація Криму та деяких територій Донецької та Луганської областей стало базисом для громадян України переусвідомити значимість української мови. Логіка надто проста. Агресор розмовляє на російській мові, це мова окупації. Більшість обрало орієнтир на українську мову та використання її у побуті. Однак значний відсоток населення, який не змінює свої звичок та розмовляє виключно на російській, хоча володіє державною мовою [17].

Питання про українську мову і про те, хто нею говорить, стало сильно політизованим під час російського вторгнення. Нападаючою стороною його навіть було використано як прикриття для анексії деяких окупованих територій України, де мешкає велика кількість російськомовних. За даними перепису 2001 року, близько 14,3 мільйона українців (29% населення) розмовляють російською як рідною мовою, хоча за деякими оцінками це більше. Причини цього є в історії поширення української мови та формування кордонів сучасної України. Політика влади минулих років, яка забороняє використання української мови у різні історичні періоди, призвела до того, що навіть етнічні українці часто не

розмовляють українською. Значна частина регіонів, таких як східна Україна, Крим та навіть частина Києва, є російськомовними.

Протягом століть тривала боротьба України за державність відбивалася в найчастіше неспокійній долі української мови. Пригнічена протягом царської та радянської епох, українська мова нарешті втратила свій другосортний статус у 1991 році і стала офіційною державною мовою нової незалежної України. Однак, на цьому історія не закінчилася [18].

Незважаючи на оновлення української мови після розпаду Радянського Союзу, українська мова продовжувала відігравати другорядну роль після російської на більшій частині території країни та в багатьох аспектах повсякденного життя. З 1990-х років зусилля щодо регулювання та просування використання української мови замість російської виявилися політично вибухонебезпечними та стали символом пострадянської кризи ідентичності незалежної України. Тим часом загальнонаціональні дебати з мовного питання відображають розбіжності всередині українського суспільства, що зберігаються, з приводу ставлення до домінуючої ролі Росії в минулому країни.

Ця політизація мови не відбиває повсякденну реальність двомовної України, де і російська, і українська мова широко поширені та зрозумілі по всій країні. Російська мова, як і раніше, переважає в більшості українських міст, тоді як українська має тенденцію домінувати в сільській Україні та колишніх габсбурзьких землях на заході, але мовна мінливість країни така, що нерідко можна почути, як говорять обома мовами в одній мові. розмова.

Ця доктрина не завадила прокремлівським політичним партіям росії та України майстерно використати мовне питання. З початку 2000-х російськомовних українців активно заохочували думати про себе як про особливу і гноблену меншість. Цей меседж досяг апогею під час анексії Криму Кремлем у 2014 році та наступної кампанії росії на півдні та сході України. З того часу він залишається в центрі гібридної війни росії проти України, що триває, а необхідність захисту російськомовного населення України неодноразово згадувалася кремлівськими ЗМІ [19].

Так зване «мовне питання» було повторюваним мотивом політичного конфлікту в Україні протягом останніх 30 років. Занадто часто дебати між прихильниками обов'язкової українізації (українізації) та двомовного (українського та російського) перетворювалися на війну культур.

«Мовне питання» в інших країнах. Бельгія – одна із європейських країн, яка є прикладом загострення дискусії щодо «мовного питання». Бельгія – відмінна соціолінгвістична лабораторія. З початку дев'ятнадцятого століття французька мова була не тільки розмовною мовою валлонського регіону, але й мовою бельгійської еліти. Засновники бельгійської держави вибрали її в якості домінуючої мови бельгійської суспільної життя, а голландська мова, на якій говорять у Фландрії, отримала більш низький соціальний статус. Будь-яка форма еквівалентності між двома мовами була відвернута. Стратегія фламандського руху спочатку склалася в тому, щоб отримати правовий захист своєї мови у Фландрії. Оскільки французькомовні люди відмовилися від прямої двомовності, в 1932 році було вирішено, що альтернативою для цих громад стане територія. Люди, які говорять голландською хотіли, щоб їх захистили надійні мовні кордони. Носії «престижного» мови вимагають мовних прав у прикордонних муніципалітетах, де їх багато. У столиці, у місці зустрічі двох спільнот, де говорять голландською, вони також вимагають рівного визнання своєї мови. По сей день стратегії двох спільнот ідуть різними шляхами [20].

Іншим яскравим прикладом є Швейцарія, яка славиться своєю мовною різноманітністю. Країна має чотири офіційні мови. Незважаючи на те, що країна багатомовна, самі жителі не говорять на всіх чотирьох мовах. Швейцарія складається з 26 кантонів, і мова, про яку говорять у цих кантонах, залежить від їхнього географічного положення та найближчих до нього країн. Німецькою говорять в східній та центральній частині Швейцарії. Швейцарські німці постійно говорять про велику кількість діалектів, які відрізняються залежно від спільноти, яка їх використовує. У Швейцарії особливо цінують діалекти. З раннього віку швейцарців вчать стандартній німецькій (або верхньонімецькій) у школах, оскільки офіційного письмового статусу мови немає. Це дозволяє їм без

проблем спілкуватися і з німцями, і з австрійцями. Крім того, стандартна німецька використовується для випусків новин, інформаційних знаків, публічних оголошень та інших офіційних заходів.

Друга мова за використанням – французька. На французькій мові говорять у західній частині Швейцарії близько 20% населення. Стандартна французька не сильно відрізняється від швейцарської французької, письмова і розмовна практично така ж, як у Франції. Швейцарський діалект відрізняється більш повільним темпом і прекрасною старомодністю. На французькій мові говорять виключно в романському регіоні Швейцарії, який охоплює кантони Женева, Юра, Во, Невшатель, а також в деяких частинах Берна, Вале і Фрібурга. Також вживана мова італійська та ретороманська. Швейцарську мовну політику можна вважати успішною [21].

Проблемна «мовного питання» присутня також в Казахстані. Тільки до 10% відсотків населення розуміють та вміють писати казахською. Ізраїль має успіхи у «мовному питанні», відродження івриту стало можливістю спілкуватись різноманітним людям.

Окремою інституцією, яка у тому числі займається вирішенням мовних питань, є Венеціанська комісія. Зокрема, вона надала тлумачення та рекомендації

Венеціанська комісія надала висновки та рекомендації щодо закону про мову в Україні аби цей закон відповідав стандартам правових норм ЄС. В яких наголосила, що Україна має терміново підготувати закон про нацменшини, вважають експерти. Інакше, застерігається у висновку Венеціанської комісії, закон про державну мову створює підстави для дискримінації національних меншин. Закон про забезпечення функціонування української мови як державної не зміг встановити необхідний у суспільстві баланс між популяризацією української мови та належним рівним захисту мовних прав національних меншин. Експерти радять Києву призупинити імплементацію тих положень мовного закону, які вже набули чинності, доти, поки до Верховної Ради не буде подано закон про нацменшини. "Імплементація закону про державну мову без законодавчих рамок для захисту мовних прав нацменшин може призвести до

дискримінації людей, які до них належать", – наголошується у висновку. Прагнення української влади на законодавчому рівні зафіксувати заходи для просування державної мови є цілком зрозумілим і виправданим, визнають експерти [22].

Водночас, на їхню думку, мовна політика є надзвичайно складним і чутливим питанням в Україні, яке було і може стати у майбутньому джерелом напруги всередині держави та причиною конфліктів з материнськими державами національних меншин, які проживають на території України. У Венеціанській комісії звернули увагу, що у кількох важливих сферах застосування державної мови закон дозволяє паралельно використовувати мову нацменшин, при цьому посиляючись на закон про нацменшини. "Проте цей закон все ще не підготовлений", хоча "його варто було б ухвалити одночасно з законом про державну мову, щоб від самого початку забезпечити необхідним балансом". Тому експерти закликають українську владу "переглянути закон про державну мову та підготувати закон про нацменшини, залучивши до консультацій всі зацікавлені сторони, особливо представників національних меншин та корінних народів".

У рекомендаціях українській владі експерти також радять скасувати положення закону про мову, які "передбачають диференційоване ставлення до мов корінних народів, мов національних меншин, які є офіційними мовами ЄС, та мов національних меншин, які не є офіційними мовами ЄС". Крім цього, Києву пропонують "розглянути можливість скасування механізму санкцій" за порушення норм мовного закону або "принаймні обмежити його лише до порушень у громадській сфері та щодо крайніх випадків". Експерти також радять вилучити з тексту закону статтю 1.6, у якій йдеться про відповідальність, встановлену за навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах [18].

Отже, на сьогодні не можна сказати, що Україна повністю «українізована»; тому українська мова потребує захисту та розвитку, про що особливо йдеться в Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як

державної». Загалом цей закон проголошує, що громадяни та мешканці України повинні вивчати українську мову. Складно зробити кар'єру, стати державним службовцем, працювати в державному секторі та сфері послуг, якщо ти не володієш українською на належному рівні.

2.2 Специфіка медіа-дописів в інформаційному просторі

«Медіа-допис» означає публікацію, друковану або електронну, незалежно від того, чи стягується будь-яка плата, де кінцевим користувачам не надаються жодні права на використання, крім читання, і вживаються всі розумні технічні заходи для запобігання чогось більшого, ніж перегляд. «Медіа-допис» несе певну інформаційну цінність, тому що інформую читачів про важливі події та факти, або ж відомості, які мають розважальний характер чи певну тематику щодо написання.

Пост у соціальних мережах – це короткий тип контенту або повідомлення, яке публікується на платформах соціальних мереж, таких як Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn та інших подібних каналах. Він приймає кілька різних форм, що виникають внаслідок змішування тексту, зображень, відео, посилань та аудіофайлів. Спільнота соціальних мереж має свою власну мову. Важливо знати, що означають жаргонні терміни, аби повністю зрозуміти світ соціальних мереж та стати його активною частиною. Ми часто чуємо термін «пост». Для багатьох людей, особливо тих, хто працює у сфері соціальних мереж, значення цього слова є цілком очевидним [23].

Повідомлення у соціальній мережі – це повідомлення, опубліковане користувачем в Інтернеті на дошці оголошень, у розділі коментарів або у соціальній мережі. В цілому, пост є частиною контенту, який можна легко опублікувати в різних соціальних мережах, але не весь контент є актуальним для кожної соціальної мережі. Це нормально – ділитися зовсім різними постами на різних платформах. Це може навіть допомогти вам отримати більше залучення.

Наприклад, якщо ви порівняти контент Twitter із контентом Instagram, ви виявите, що повідомлення на кожній платформі зовсім різні. У той час, як Twitter

процвітає завдяки короткому письмовому контенту, Instagram більше орієнтований на візуальний контент: зображення, відео, ролики, історії та каруселі. Щоб збільшити охоплення, залученість та конверсію через соціальні мережі, ви повинні перевести своє повідомлення у формати, які найкраще підходять для кожного соціального каналу [24].

Пости у соціальних мережах бувають різних форм та розмірів та несуть різну інформаційну цінність. Комбінуючи різні формати, типи мультимедіа та теми, ви можете отримати кілька варіантів контенту соціальних мереж.

Існують основні типи постів у соціальних мережах:

Текстові повідомлення: як впливає з назви, ці типи повідомлень містять лише текст і є найпростішою формою контенту у соціальних мережах.

Повідомлення із зображеннями. Такі повідомлення можуть складатися виключно з зображень або містити короткі привабливі підписи, які надають додаткову цінність візуальному елементу.

Відеопости. Відеопости у соціальних мережах, як правило, короткі та призначені для залучення глядачів більше, ніж будь-який тип контенту. Цей формат контенту стає все популярнішим, і майже всі соціальні мережі випустили функції та канали, присвячені відеопостам.

Публікації із посиланнями. Публікації з посиланнями відмінно підходять для залучення трафіку до веб-сторінок, таких як статті або сторінки продуктів. Цей тип контенту допомагає творцям перехресно просувати власний веб-контент або ділитися ретельно підібраними повідомленнями з інших джерел (новин, досліджень, галузевих новин тощо).

Прямі трансляції. Прямі трансляції – це ефективний спосіб взаємодії з передплатниками у режимі реального часу. Творці можуть транслювати події, демонстрації та інтерв'ю у прямому ефірі або просто вести пряму трансляцію, щоб поспілкуватися та відповісти на запитання своєї аудиторії.

Інтерактивний контент: інтерактивні повідомлення використовуються для заохочення взаємодії між обліковими записами у соціальних мережах. Зазвичай вони набувають форми запитань, опитувань, вікторин чи інших форм

повідомлень, які потребують втручання інших користувачів – конкурси та розіграші також є прикладом інтерактивного контенту [25].

Меми: меми використовуються, щоб ділитися кумедними думками та ідеями та коментувати події поп-культури. Для підприємств цей тип контенту – спосіб олюднити свій бренд та продемонструвати веселу сторону своєї компанії.

Контент користувача: користувальницький контент створюється споживачами і виступає як соціальний доказ для брендів, які хочуть публікувати повідомлення про задоволених клієнтів, щоб збільшити кількість конверсій.

Рекламні повідомлення: будь-який тип контенту, призначений для просування бізнесу, певного продукту чи послуги. Крім візуальних елементів і тексту, рекламні пости можуть містити посилання, заклики до дії, фірмові хештеги і теги продуктів.

Також «медіа допис» – це контент, опублікований у соціальних мережах через профіль користувача. Це може бути просто текстова реклама, але також можуть бути зображення, відео та посилання на інший контент. Інші користувачі соціальної мережі можуть ставити лайки, коментувати та ділитися публікацією.

Отже «медіа допис» – це своєрідний провідник певної інформації в соціальному просторі. Головне завдання «медіа допису» проінформувати та встановити так званий ланцюг розповсюдження певних фактів через соціальні мережі та читачів [26].

У час модернізації та новітніх технологій важко уявити світ без Інтернету. Інтернет-спілкування – це спосіб спілкування з людьми, який використовує сучасна людина, соціальні мережі – є платформами задля задоволення комунікативних потреб людства та передачі, отримання інформації. Від WhatsApp і Telegram до електронної пошти та віртуальної телефонії люди можуть спілкуватися один з одним за лічені хвилини (якщо не секунди) незалежно від того, як далеко вони знаходяться. Комунікації в Інтернет просторі відносяться до спілкування з людьми через Інтернет. Це може бути будь-яка форма: повідомлення, голосові або відео дзвінки. Однією із основних переваг інтернет-комунікації, в порівнянні з традиційним спілкуванням, є економія часу

та фінансової частини. Крім того, існує безліч безкоштовних інструментів, що забезпечують спілкування в Інтернеті, таких як WhatsApp, Skype, Google Meet і Messenger. Навіть підприємства можуть спілкуватися із зарубіжними клієнтами по телефону за доступними цінами, використовуючи Інтернет.

Існує обмін миттєвими повідомленнями, який дозволяє людям спілкуватися за допомогою повідомлень у режимі реального часу в інтернет-чаті. Коли користувач входить до системи обміну миттєвими повідомленнями, його друзі повідомляються про його присутність, після чого можуть синхронно розмовляти друг з одним. Також існують різні платформи для комунікації в Інтернет просторі, так як Skype, Zoom. Інструмент для економії часу, обмін миттєвими повідомленнями дозволяє співробітникам миттєво зв'язуватися зі своїми менеджерами та колегами, які працюють віддалено або в інших філіях. Це усуває необхідність телефонувати, коли вам потрібна деяка інформація негайно, і робить життя набагато простіше [23].

Електронна пошта або електронні технології – це спосіб обміну повідомленнями та файлами. Зв'язок електронною поштою надзвичайно швидкий і надійний. Ви можете надсилати електронні листи у будь-який час дня та року, і це безкоштовно. Це одна з причин, чому електронний маркетинг сьогодні такий популярний у діловому світі.

Соціальні мережі – вдалий приклад Інтернет-комунікацій. Наприклад, Twitter спрощує спілкування клієнтів із брендами та громадськими діячами. WhatsApp дозволяє користувачам спілкуватися один з одним безкоштовно за допомогою обміну повідомленнями, аудіо та відео. Ось деякі основні переваги використання соціальних мереж для онлайн спілкування: більш швидке та просте спілкування з друзями та клієнтами, підприємства можуть підвищити впізнаваність свого бренду, відмінний спосіб перенаправити трафік на цільову сторінку та веб-сайт. Платформи соціальних мереж допомагають компаніям взаємодіяти з клієнтами та надавати зворотний зв'язок у режимі реального часу, щоб підвищити лояльність клієнтів та довічну цінність. Портали соціальних мереж допомагають у рекламі, рекламних акціях та дослідженнях ринку [26].

Слід звернути увагу, що стиль комунікацій в Інтернет просторі корегується та обирається за відповідністю певного соціального середовища та з ким ведеться бесіда. Коментарі у соціальних мережах є невідкладною складовою Інтернет-комунікації. Скільки людей, скільки думок. Доволі часто зустрічаються агресивні коментарі від користувачів соціальних мереж, якщо опубліковано «медіа-допис» на якусь певну тему. Виникають так звані дискусії та сварки в Інтернет просторі через протиріччя думок та їх зіставлення.

Сварки в Інтернеті стали невіддільною частиною дозвілля користувачів соціальних мереж. На зорі інтернету експерти сподівалися, що він стане демократичним майданчиком для дискусії на будь-які теми. Де навіть непримиренні ідеологічні супротивники зможуть досягти консенсусу щодо суперечливих питань. Але, як воно часто буває, щось пішло не за планом. З одного боку, до суперечок долучилися навіть не схильні до дебатів користувачі, які для аргументації своєї позиції використовують сумнівні джерела інформації. З'явилися "тролі", яких психолог Дж. Сьюлер описує як пасивно-агресивних, нарцисичних, параноїдальних і соціопатичних особистостей, які просто хочуть сперечатися. Решта надто зайняті доказом власної правоти та не дослухаються до думки опонента.

Навіть незначні розбіжності призводять до запеклих словесних поєдинків. Інтернет-простір рясніє хронічним нерозумінням і незгодою з чужими переконаннями. Корінь проблеми та одну з можливих відповідей варто шукати в людській природі. Якщо ця інформація не збігається з нашими переконаннями, ми легко нею нехтуємо. Якщо ця інформація не збігається з нашими переконаннями, ми легко нею нехтуємо. Дослідження 2017 року вчергове засвідчило: не має значення, яких поглядів ви дотримуєтесь – інформація, що викликає дисонанс і змушує переглянути звичні переконання, буде сприйнята з насторогою.

Дослідження Університету Вісконсину в Грін-Бей свідчать, що онлайн-дебати посилюють наш гнів, а не зменшують його, а емоції – погані помічники в суперечці. Незгоду зміцнює банальна фізична дистанція між людьми, вона ж

робить нас сміливішими у виборі формулювань. Ми не бачимо похмуре обличчя опонента в суперечці, не чуємо гніву в його голосі – в Інтернеті не існує будь-яких візуальних і слухових сигналів, які б змусили нас пом'якшити тон розмови. В інтернет-дискусіях ми взагалі схильні забувати, що за контраргументами існує реальна, жива людина [23].

Найгірше ми сприймаємо письмовий текст. Якщо те саме говоритиме людина, з екрана або наживо, слухачі з меншою ймовірністю вважатимуть спікера нерозумним, ніж якби їм довелося прочитати його слова. Загалом, якщо людина вписується в рамки образу "авторитетного фахівця", слухачі більш схильні з ним погоджуватись. А найрозумніший при цьому може абсолютно не одержати підтримки, розповідаючи про яку-небудь цікаву гіпотезу. Це погана новина для людей, які віддають перевагу тексту. По-друге, тепер стає зрозуміло, чому онлайн-диспути неминуче перетворюються на запеклі сварки [14].

Конструктивна суперечка вимагає дотримання певних правил, а її учасники повинні погодитися між собою, що кінцева мета – знайти найкраще рішення. Суперечка без мети легко перетворюється на конфлікт або порожню балаканину. Не можна забувати про взаємоповагу і правила пристойності. Кодекс конструктивного спору можна звести до наступних рекомендацій:

- 1) сторони повинні визнати, що їхні точки зору можуть відрізнятись;
- 2) співрозмовники повинні визначити мету дискусії, інакше розмова може тривати нескінченно;
- 3) сформулюйте тему суперечки – вона повинна зберігатися протягом усієї розмови;
- 4) визначте думку сторін з питань дискусії – логічно спочатку пройтися по пунктах, що об'єднують співрозмовників;
- 5) намагайтеся уникати узагальнень (наприклад, "усі політики – шахраї"). Ми рідко усвідомлюємо, коли вдаємося до узагальнень, зате одразу помічаємо, якщо цим грішить наш співрозмовник [14].

Мовне питання в Інтернет просторі займає одне із провідних місць. Часто можна спостерігати різного виду дискусій в коментарях під певним «медіа-

дописом». Якщо при дискусії людей може зацікавити якийсь аргумент чи точка зору, то при сварці спрацьовують інстинкти самозбереження та аргументація будь-якого факту сприймається непереконливою та абсурдною.

Мовне питання в Україні набуло великих розмахів маніпуляцій російською пропагандою. Адже, як ми пам'ятаємо, «російський мир» прийшов під гаслом «захисту розпал російськомовного населення». Тому виникають сварки та дискусійні конфлікти з приводу припинення використання російської мови як мови агресора.

Так зване «мовне питання» було повторюваним мотивом політичного конфлікту в Україні протягом останніх 25 років. Занадто часто дебати між прихильниками обов'язкової українізації (українізації) та двомовного (українського та російського) статус-кво перетворювалися на війну культур.

Особливо небезпечним це питання виявилось під час реальної війни на сході України, що розпочалася навесні 2014 року [20].

Справді, мовні права стали одним із головних напрямів проекту «руська весна», що підтримується Москвою, який охопив Донецьк і Луганськ. У перші дні війни московська журналістка Марина Ахмедова спитала повстанців Донбасу, проти чого вони воюють. Вони обурювалися приниженням того, що їм нав'язали українську мову: «Ми не могли прочитати етикетки на наших пляшечках з ліками!».

Мовне питання було і буде питанням для дебатів в Інтернет просторі. В соціальних мережах часто підіймають це питання і можна побачити обуреність населення. Одні вважають, що російська неприпустима, бо ми живемо в Україні, інші знають державну мову, але віддають перевагу розмовляти на російській мові. Це дискусійне питання є наслідком насильницької політики «русифікації» ще за радянських часів. Суспільство – це єдине ціле, але кожна людина бачить свою картинку реальності та має свою думку щодо «мовного питання».

2.3 Відображення «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні

Повномаштабне вторгнення російської федерації відбулося 24 лютого 2022 року. Життя звичайних українців перетворилось на жах, масові вбивства та терористичні акти, зруйновані будівлі, скалічене дитинство та втрата життя – все це так званий «російських мир». Мовна війна росії проти України, так можна трактувати цю війну. Росія прийшла «захищати» російськомовне населення від утисків прав та свобод. Однак путінське перетворення російської мови на зброю зміцнило українську ідентичність та державність.

Коли українські сили оборони стикаються з підозрюваним російським диверсантом, який видає себе за українця, вони зазвичай просять його винести українське слово, що означає сорт місцевого хліба. Майже завжди підозрюваний видає свою національність і політику, проговоривши це слово з іншим закінченням: паляниця [27].

У свідомості путіна саме твердження неросійської ідентичності становить смертельну загрозу для Росії, російської держави і, звісно, для неї самої. Звідси був невеликий крок до уявлення про те, що український уряд на чолі з президентом Володимиром Зеленським, який є євреєм і розмовляє російською мовою, складається з фашистів і неонацистів, відданих «геноциду», як заявляє кремль, проти етнічних меншин. Російські та російськомовні на сході України. Звинувачення водночас є абсурдним і непристойним, оскільки передбачає, що мовна політика України рівносильна Голокосту.

Коли путін наполягає на «денацифікації» в Україні його метою є кожна людина в Україні, яка розмовляє українською, захоплюється самобутністю української культури чи інакше заявляє про свою неросійську ідентичність. Саме їхнє існування є як мовною, так і політичною загрозою, яку необхідно усунути – якщо необхідно, обстрілюючи міста, вбиваючи тисячі мирних жителів і змушуючи мільйони тікати. Не дивно, що дії путіна лише перетворили раніше байдужих українців, у тому числі російськомовних, на полум'яних патріотів, готових боротися за свою країну.

Українці відбиваються не лише зброєю та тестами на вимову. Вони також опираються мовою. Деякі російськомовні в Україні заявили, що перейдуть на українську мову, оскільки тепер вважають російську мову агресора та гнобителя. Українці також наслідували приклад деяких меншин у Сполучених Штатах, які присвоїли образи, що використовуються проти них, щоб нейтралізувати їхню агресивність. Українці тепер називають коктейлі Молотова «бандерівськими коктейлями», названими на честь Степана Бандери, українського націоналістичного лідера, демонізованого радами та путіним за пристрасний опір його послідовників радянської влади у десятиліття після Другої світової війни, але оспіваного багатьма українцями саме. «Бандерівці» стали улюбленою образою російського уряду щодо будь-якого українця, який виступає за незалежність [28].

Вислів: «Слава Україні та слава її героям». Це національне гасло українського народу. Кожного ранку о 9.00, українська нація вшановую пам'ять загиблим у цій абсурдній війні, хвилиною мовчання. Шана усім Героям та Героїням, Цивільним та Янголятками !

За іронією долі, перетворивши російську мову на зброю у своїй восьмирічній війні проти України, що триває, путін влаштував лінгвістичну революцію, яка одночасно зміцнює і визначає ту саму українську ідентичність, яку він сподівався зруйнувати.

Мовна самоідентифікація українців невпинно зростає. Війна, будучи викликом для всього суспільства, лише прискорить цей процес. Сьогодні українська мова тільки зміцнюється як один із наріжних каменів української державності, а лінії протистояння з цього питання зникають.

Перехід українською мовою у побуті відбувається еволюційним шляхом. Руйнування міфу про «братський народ» та ізоляція Росії від світового культурного та інформаційного контексту лише сприятимуть його прискоренню в українському суспільстві.

«Мовне питання» та спроби ініціювати суперечки навколо цієї теми не знаходять підтримки у більшості населення. Ця проблема суто політична та

частково локальна. Проте більшість громадян, незалежно від мови спілкування, усвідомлюють, що ми маємо один спільний ворог: Росія, яка намагається зруйнувати нашу державність. Найбільше від дій агресора страждають російськомовні міста Сходу. У Збройних Силах України воюють україномовні та російськомовні люди, яких поєднує спільна мета: перемога над ворогом. Після перемоги очікується продовження змін у мовній самоідентифікації громадян та розширення використання української мови у всіх сферах [29].

Повномасштабна війна вивела Україну на перші шпальти світових ЗМІ. Багато людей, які раніше майже нічого не знали про нашу країну, зацікавилися українською культурою, мистецтвом і традиціями. Зокрема, багато іноземців почали вивчати українську мову, щоб продемонструвати нам солідарність. Мобільний додаток для вивчення мов Duolingo опублікував звіт і представив мовні тренди 2022 року.

Українська мова – найбільший тренд 2022 року. За даними Duolingo, цього року стався сплеск охочих вивчати українську мову: її почали вивчати понад 1,3 мільйона людей. Цікаво, що значний попит на українську є і в далеких від нас країнах – Аргентині, Японії, В'єтнамі. Також у звіті згадуються держави, які прийняли українських біженців. Так, порівняно з минулим роком у Німеччині кількість українських студентів зросла на 1651%, у Польщі – на 1615%, у Чехії – на 1515%.

За даними Duolingo, українська мова покращила свої позиції серед найпопулярніших мов у Великій Британії та США. У Великій Британії наша мова посідає 17 місце, хоча торік вона була 37. У США попит на вивчення української мови піднявся на 22 місце порівняно з 36 минулорічним.

Звичайно, сплеск популярності нашої мови пов'язаний з війною та висвітленням подій у всіх світових ЗМІ. Питання мови завжди було наріжним каменем культурного та політичного порядку денного України, тому ця тема не могла оминати новини про Україну. ЗМІ порівнювали українську та російську та розповідали про ставлення українців до цих мов. Не дивно, що цікавість іноземців почала зростати [30].

Аналітики Duolingo вказують на ще одну причину його популярності – схожість з англійською мовою, незважаючи на використання кирилических символів. Зрештою, якими б міркуваннями не керувалися іноземці, ми раді, що популярність України та всього українського продовжує зростати.

Шосте національне опитування: Мовне питання в Україні (19.03.2022) показало наступні результати: за останнє десятиліття спостерігається постійне зростання кількості тих, хто вважає українську мову рідною: з 57% у 2012 році до 76% у 2022 році. Частка російської мови зменшилася з 42% до 20% за рік. 10 років. У цій динаміці слід виділити кілька тенденцій. Перша полягає в тому, що в 2012-2016 роках відбулися значні зміни в мовній самоідентифікації. Однією з ключових причин була а) реакція українського суспільства на експерименти тодішньої влади в мовній політиці; б) події Революції Гідності; в) агресія Росії проти України у 2014 році та тимчасова окупація Криму та окремих територій Донецької та Луганської областей. Друга тенденція полягає в тому, що позитивна динаміка в самоідентифікації відбулася завдяки зміні ставлення до української мови в Центрі, а також на Півдні та Сході України [31].

Водночас практична сторона цього питання дещо інша: мовна самоідентифікація та повсякденна мова – це дві різні сфери. Можна констатувати постійне зменшення російськомовного сегменту українців: у 2012 році таких респондентів було близько 40%, наприкінці 2021 року – 26%, а на початку війни – 18%. Натомість російськомовні «зміщуються» в сегмент «двомовних» (з 15% до 32%). З 44% до 48% трохи зросла кількість тих, хто вдома постійно користується лише українською мовою.

Перехід на іншу мову спілкування не є одноразовим і потребує певної адаптації. Важливим сьогодні є те, що дві третини тих, хто в повсякденному житті користується як українською, так і російською мовами, готові незабаром переходити виключно на українську. Серед російськомовних респондентів таких респондентів становить третину.

Безпрецедентна єдність українського суспільства під час війни драматично вплинула на ставлення до статусу мов: сьогодні абсолютна більшість (83%)

підтримують те, щоб українська була єдиною державною мовою в Україні. Ця думка домінує в усіх макрорегіонах і в усіх вікових і мовних групах. З іншого боку, майже чверть українців до війни підтримували надання російській мові статусу державної, а сьогодні – лише 7%. У мирний час жителі Півдня та Сходу України традиційно виступали за надання російській мові статусу державної. Але навіть у цих регіонах частка таких респондентів становила лише третину, а сьогодні ця частка зменшилася майже вдвічі [27].

Сьогодні дані свідчать про те, що мова є радше регіональною особливістю, ніж способом мислення. Наприклад, у грудні 2021 року 65% двомовних і половина тих, хто розмовляє російською, вважали Росію агресором. Водночас в україномовному сегменті кожен десятий мав проросійські погляди. Симпатія до Росії визначалася не стільки мовою спілкування, скільки політичними поглядами та впливом пропаганди та була пов'язана з підтримкою проросійських партій («Опозиційна платформа – За життя», «Наші» та партія Шарія)).

Сьогодні більшість (67%) вважають, що між україномовними та російськомовними громадянами України немає суперечок. 19% вважають, що мовне питання існує, але це не так важливо. Лише 12% вважають це питання загрозою внутрішній безпеці. Важливо, що твердження про наявність мовних проблем більш поширені не серед російськомовного населення, а в західних регіонах, де українська мова домінує в усіх областях. Важливо, що згідно з нашим попереднім опитуванням, лише 2% українців вважають, що Росія прийшла захистити російськомовних громадян України. Цей міф не сприйняли українці [31].

Підводячи підсумки, можна зробити такі висновки.

Мовна самоідентифікація українців невпинно зростає. Війна, будучи викликом для всього суспільства, лише прискорить цей процес. Сьогодні українська мова лише зміцнюється як один із наріжних каменів української державності, а лінії протистояння в цьому питанні зникають.

Перехід на українську в побуті відбувається еволюційним шляхом. Руйнація міфу про «братній народ» та ізоляція Росії від світового культурно-

інформаційного контексту лише сприятиме його прискоренню в українському суспільстві.

«Мовне питання» та спроби ініціювати суперечки навколо цієї теми не знаходять підтримки у більшості населення. Ця проблема суто політична і частково локальна. Проте більшість громадян, незалежно від мови спілкування, усвідомлюють, що у нас є спільний ворог – Росія, яка намагається знищити нашу державність. Найбільше від дій агресора постраждали російськомовні міста Сходу. У лавах Збройних Сил України воюють україномовні та російськомовні люди, яких об'єднує спільна мета – перемога над ворогом. Після перемоги можна очікувати продовження змін у мовній самоідентифікації громадян та розширення вживання української мови в усіх сферах.

Отже, на сьогодні не можна сказати, що Україна повністю «українізована»; тому українська мова потребує захисту та розвитку, про що особливо йдеться в Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Загалом цей закон проголошує, що громадяни та мешканці України повинні вивчати українську мову. Складно зробити кар'єру, стати державним службовцем, працювати в державному секторі та сфері послуг, якщо ти не володієш українською на належному рівні.

Мовне питання було і буде питанням для дебатів в Інтернет просторі. В соціальних мережах часто підіймають це питання і можна побачити обуреність населення. одні вважають, що російська неприпустима. бо ми живемо в Україні, інші знають державну мову. але віддають перевагу розмовляти на російській мові. Це дискусійне питання є наслідком насильницької політики «русифікації» ще за радянських часів. Суспільство – це єдине ціле, але кожна людина бачить свою картинку реальності та має свою думку щодо «мовного питання».

2022 рік став роком консолідації українців навколо української мови, російське вторгнення на українські землі змусило українське суспільство переосмислити культурну та національну ідентичність. Українці свідомо зробили свій вибір: почали використовувати державну мову у побуті на противагу російській. Українська мова - це зброя проти російської агресії. Війна стала новим етапом та базисом культурного відродження в Україні.

РОЗДІЛ 3.

ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ «МОВНОГО ПИТАННЯ» В МЕДІА-ДОПИСАХ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

3.1. Аналіз документів як метод дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні

Аналіз документів у соціальних дослідженнях – це процес аналізу будь-якого культурного продукту (в широкому сенсі) для надання даних або розуміння проблеми дослідження.

Єдиного методу «аналізу документів» не існує, використовуються різні техніки залежно від типу документа та мети дослідження.

Документ розглядається як будь-який продукт культури, включаючи рукописні документи, такі як листи, друковані документи, картини, фотографії, схеми, карти, фільми, відео, телевізійні програми, газети. Останні є частиною мас-медіа, і до них застосовується весь спектр медіааналізу. І навпаки, листи родині та друзям разом із щоденниками, нотатками, чернетками та файлами розглядатимуться як особисті документи й не обов'язково аналізуватимуться таким же чином. Аналіз ЗМІ, наприклад, часто шукає ідеологію, що лежить в основі, тоді як дослідження особистих документів, швидше за все, намагається виявити мотивацію.

Більшість порад щодо аналізу документів стосуються історичних документів, але однаково стосуються і «сучасних» документів, зрештою, після написання всі документи фактично є історичними [32].

Аналіз документів – це метод соціального дослідження, який сам по собі є важливим дослідницьким інструментом і є частиною більшості схем триангуляції. Документальна робота передбачає читання великої кількості письмових матеріалів (це допомагає сканувати документи на комп'ютері та використовувати пакет якісного аналізу). Документ – це те, що ми можемо прочитати і що стосується якогось аспекту соціального світу. Офіційні

документи мають сприйматися як об'єктивні констатації фактів, але вони самі створені суспільством.

Джерела документів.

1. Державні документи.
2. Засоби масової інформації.
3. Приватні папери.
4. Біографії.
5. Візуальні документи.

У соціальних дослідженнях термін «біографія» має два значення. По-перше, це особливий стиль інтерв'ю, коли інформанта заохочують описати, як його або її життя (або якийсь його аспект) змінювалося і розвивалося з часом. Роблячи це, вони відображають його/її власну концепцію себе, ідентичності та особистої історії. По-друге, «біографія» відноситься до твору, який спирається на будь-які матеріали, доступні автору, щоб представити звіт про життя та досягнення людини. Наративний аналіз використовується для отримання результатів.

Дослідники виділяють наступні форми аналізу: аналіз змісту, семіотика, аналіз дискурсу, аналіз розмови, обґрунтована теорія та «інтерпретаційний аналіз», який спрямований на виявлення прихованого значення.

Досліджуючи історичний документ, який стосується предка, ми повинні враховувати упередженість, присутню в самому документі. Причини створення запису. Уявлення автора документа. Зважаючи інформацію, що міститься в окремому документі, ми повинні враховувати, наскільки інформація відображає реальність. Частиною цього аналізу є зважування та кореляція доказів, отриманих із багатьох джерел. Іншою важливою частиною є оцінка походження, мети, мотивації та обмежень документів, які містять цю інформацію в конкретному історичному контексті [32].

Питання, які слід враховувати для кожного запису, якого ми торкаємось:

1. Який тип документа? Це переписний запис, заповіт, акт на землю, спогад, особистий лист тощо? Як тип запису може вплинути на зміст і правдоподібність документа?

2. Які фізичні характеристики документа?

Це від руки? Попередньо друкована форма? Це оригінал документа чи судова копія? Чи є державна печатка? Рукописні позначки? Чи є документ мовою оригіналу, якою він був складений? Чи є в документі щось унікальне, що виділяється? Чи характеристики документа відповідають його часу та місцю?

3. Хто був автором чи творцем документа?

Розглянемо автора, творця та/або інформатора документа та його зміст. Чи був документ створений автором з перших рук? Якщо автором документа був судовий секретар, парафіяльний священник, сімейний лікар, газетний оглядач чи інша третя особа, хто був інформатором?

Яким був мотив або мета автора для створення документа? Який був автор чи інформатор?

Що було відомо автору чи інформатору про зафіксовану(-і) подію(-и)? Він був освічений? Чи був запис створений чи підписаний під присягою чи засвідчений у суді? Чи були у автора/інформатора причини бути правдивими чи неправдивими? Чи був записувач нейтральною стороною, чи автор мав погляди чи інтереси, які могли вплинути на запис? Яке сприйняття цього автора міг принести документ і опис подій? Жодне джерело не застраховано від впливу пристрастей його творця, а знання автора/творця допомагає визначити надійність документа [33].

4. З якою метою створено запис?

Багато джерел було створено для певної мети або для певної аудиторії. Якщо державний запис, який закон чи закони вимагали створення документа? Якщо це більш особистий документ, наприклад лист, мемуари, заповіт або сімейна історія, для якої аудиторії він був написаний і чому? Документ мав бути публічним чи приватним? Чи був документ відкритим для публічного оскарження? Документи, створені з юридичних або комерційних міркувань,

особливо ті, які є відкритими для громадськості, як-от ті, що представлені в суді, з більшою ймовірністю будуть точними.

5. Коли було створено запис?

Коли був створений цей документ? Чи відповідає він подіям, які в ньому описуються? Якщо це лист, чи він датований? Якщо сторінка Біблії, чи події передували публікації Біблії? Якщо це фотографія, чи ім'я, дата чи інша інформація, написана на звороті, збігаються з фотографією? Якщо не датовано, такі підказки, як формулювання, форма адреси та почерк, можуть допомогти визначити загальну епоху. Акаунти з перших рук, створені під час події, як правило, більш надійні, ніж ті, створені через місяці чи роки після події [34].

6. Як ведеться документ або серія записів?

Де ви отримали/переглянули запис? Чи документ ретельно обслуговувався та зберігався державною установою чи архівним сховищем? Якщо сімейний предмет, то як він дійшов до наших днів? Якщо колекція рукописів або інший предмет, що зберігається в бібліотеці чи історичному товаристві, хто був донором? Це оригінал чи похідна копія? Чи могли документ підробити?

7. Чи були залучені інші особи?

Якщо документ є записаною копією, чи був записувач неупередженою стороною? Обраний чиновник? Оплачуваний судовий секретар? Парафіяльний священик? Що кваліфікували особи, які були свідками документа? Хто вніс заставу за шлюб? Хто був хрещеним на хрестини? Наше розуміння сторін, залучених у подію, а також законів і звичаїв, які могли регулювати їх участь, допомагає нам інтерпретувати докази, що містяться в документі.

Поглиблений аналіз і тлумачення документа є важливим кроком у процесі генеалогічного дослідження, що дає нам змогу відрізнити факт, думку та припущення, а також дослідити надійність і потенційну упередженість під час зважування доказів, які він містить. Знання історичного контексту, звичаїв і законів, що впливають на документ, може навіть додати доказів, які ми збираємо. Наступного разу, коли ви матимете генеалогічний запис, запитайте себе, чи справді ви дослідили все, що містить документ [32].

Документ може бути різних типів: письмовий документ, картина, пам'ятник, карта, фотографія, статистична таблиця, фільм або відео тощо. Усе з минулого, що допомагає нам дізнатися, що сталося і чому, документ. Техніка аналізу документів, наведена нижче, загалом застосовна до всіх типів документів. Однак це особливо доречно для письмових документів.

Аналіз документа (зовнішній аналіз).

Вступ до документа.

а. Автор: Хто автор? Що ми знаємо про автора? Який мотив (мета) міг бути у автора при написанні цього документа? Які упередження чи припущення можуть змінити погляди автора? Який ступінь обізнаності автора з темою, про яку йдеться в документі? Чи був автор безпосереднім спостерігачем події/проблеми [якщо це доречно] чи інформація була отримана з других рук? Чи мав автор будь-яку особисту участь в описаних подіях/проблемах [якщо доречно]? Чи є у нас підстави вважати, що автор не описує те, що він/вона вважає правдою?

б. Часові рамки: Коли було створено цей документ? Чи відповідає воно подіям/проблемам, які в ньому описуються? У якому контексті це було створено? Як воно дійшло до нас? Чи могли його підробити?

в. Місце: Де був створений цей документ? Чи впливає географічне положення на зміст? Цей документ мав бути публічним чи приватним?

д. Категорія документа: до якої категорії належить цей документ (спогади, вірш, роман, промова, закон, дослідження, проповідь, церковний документ, пісня, лист тощо)? Як тип написання вплине на зміст і правдоподібність документа? Чи є документ мовою оригіналу, якою він був складений? Чи є переклад авторитетним?

д. Аудиторія: Яка цільова аудиторія цього документа? Чи представляв автор певну групу? Або адресувати документ певній групі (або звертатися до певної групи)? [33]

Аналіз документа (внутрішній аналіз)

Основна частина документа:

а. Зміст документа: Що стверджує автор (головна тема; другорядні теми: узагальніть їх коротко, але ретельно. Вам може знадобитися перегрупувати ідеї під деякими темами)? Яка конкретна важлива інформація надається? Яке подія впливає на описане суспільство/події/проблеми? Не лише підсумовуйте, але й аналізуйте документ: що насправді має на увазі автор? Джерело розповідає послідовну історію? Чи є протиріччя? Очевидні помилки [чому це було б]? Джерело мимоволі дає нам інформацію (те, що можна прочитати між рядків)? Чи є натяки автора, які потребують пояснення?

б. Достовірність документа: наскільки достовірною є інформація, враховуючи зовнішній аналіз і зміст документа? Чи підтверджено це іншими джерелами? Чи ігноруються важливі факти? Чому б такі факти опускати? Використовуючи інші достовірні докази, чи можете ви підтвердити або заперечити тезу документа? Чи свідчення щирі, точні? Чому ти так думаєш? Чи є твердження, які є невірними?

Аналіз документів – це форма якісного дослідження, під час якого дослідник інтерпретує документи, щоб надати голосу та значення темі оцінювання. Аналіз документів включає кодування вмісту в теми, подібно до того, як аналізуються стенограми фокус-груп або інтерв'ю. Рубрику також можна використовувати для оцінки або оцінки документа. Існує три основних види документів:

1. Публічні записи: офіційні поточні записи про діяльність організації. Приклади включають довідки студентів, заяви про місію, річні звіти, посібники з політики, посібники для студентів, стратегічні плани та навчальні плани.

2. Особисті документи: розповіді від першої особи про дії, досвід і переконання людини. Приклади включають календарі, електронні листи, альбоми для вирізок, блоги, дописи у Facebook, журнали чергувань, звіти про події, роздуми/щоденники та газети.

3. Фізичні докази: фізичні об'єкти, знайдені в досліджуваному середовищі (їх часто називають артефактами). Приклади включають листівки, плакати, розпорядки дня, посібники та навчальні матеріали [34].

Особисті документи: це документи, що використовуються в соціальних науках, які фіксують частину життя людини – найчастіше її власними словами. Найбільш очевидними прикладами є листи, щоденники, біографії та історії життя, але цей термін можна розширити, щоб включити багато інших предметів від фотографій до написів на надгробках. Особисті документи мають на меті охопити суб'єктивну сторону життя людини та є цінними як частина стратегії ідеографічного дослідження. Вони часто використовуються на ранніх і дослідницьких стадіях дослідження, але також можуть використовуватися як тематичні дослідження для створення та фальсифікації теорії. Особисті документи були особливо популярні в роботах деяких ранніх чиказьких соціологів (наприклад, К. Шоу зібрав багато життєвих історій правопорушників, а класичне дослідження В. Айзека, Т. та Ф. Знанецького «Польський селянин в Європі та Америці» (1918 р.)).

Отже, соціологічний аналіз документів передбачає розгляд документу у широкому значенні, де до джерела інформації може бути долучене широке коло джерел. У нашій роботі ми використовуємо комбінацію внутрішнього та зовнішнього аналізу документів, які стосуються відомостей та умов щодо їх створення та змістовного аналізу викладеної інформації.

3.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні

Методологія як наука про знання та методи, способи методологічного дослідження вдало допомагає обрати інструментарій дослідження певного об'єкту. В ході соціологічного дослідження було обрано метод аналізу документів – кількісний метод вивчення, аналізування та інтерпретації інформації. Предметом дослідження стало «мовне питання» під час дії воєнного часу в медіа-дописах. Метод аналізу документів базується на вивченні зовнішніх та внутрішніх його складових: часу та умов створення, позиції автора, концептів та ідей, які закладаються у тексті. Метод характеризується якісною складовою, яка була проаналізована в коментарях та відео, постах щодо теми «мовного

питання»: різного змісту думки та висловлювання щодо «мовного питання», розуміння аспекту проблеми та її вирішення. У якості об'єктів дослідження було обрано 7 медіа-дописів з інформаційного простору україномовного сегменту мережі Інтернет за методом теоретичного насичення вибірки.

17 червня 2022 було опубліковано статтю в «Українській правді» Дмитра Сінченка, голови ГО» Асоціацій Політичних Наук щодо мовного питання в період воєнного стану в Україні. Текстова публікація нараховує 15073 переглядів. Основною та рушійною цитатою автора є: «Російськомовних українців не існує. Є лише русифіковані» [16].

Дмитро Сінченко як публічна особистість наголошує на тому що, війна стала фундаментом загострення «мовного питання». Повномасштабне вторгнення росії на території української держави стало базисом та сигналом для переходу на українську мову. Однак з іншого боку загострило та оновило питання мовної суперечки з тією частиною населення, які не помічають причин та наслідків між російським вторгненням та мовою спілкування.

На думку автора, проблема існує, адже все частіше українське населення наполягає, щоб видалити та виокремити все російське з культурного та комунікативного аспекту. Але не зважаючи, що більшість підтримує цю тенденцію існує певна частка українського населення, яке протидіє цим діям та установкам та не готовий до таких радикальних змін. Тому знесення пам'ятників російським письменникам та науковцям, вилучення із шкільної програми російської літератури, звісно, повний перехід на українську мову – всі ці чинники та підпункти є причинами дискусій та непорозумінь [35].

Певна частина населення звинувачує «російськомовних» у тому, що саме мова стала привідом для агресії з боку росії. Інші ж сторона звинувачує у поділі українців, що не можна розділяти на «українськомовних» та «російськомовних», і це їхнє право обирати якою мовою розмовляти.

Якщо раціонально переосмислити все, то не одна зі сторін не має рації. Тому дискусії продовжуються, і не одна зі сторін не зможе довести іншій свою правоту. Як підкреслює автор у тексті, що більшість «російськомовних» не

хотіли війни та російського вторгнення, але ж потрібно аналізувати очевидні факти, всі, хто спілкується на російській мові вважаються саме собою сприятливим та лояльними до росії. Слід зазначити, що російська мова не є причиною для агресії, як помилково ідентифікує українське населення.

Для російської федерації саме російська мова – це засіб та привід для агресії, адже російське телебачення використовує пропаганду на інформаційному та культурному просторі. Всі ці роки росія готувала напад на Україну: стежила за розповсюдженням російської мови, пропагандувала та втискувала ресурси в розвиток російської мови на Україні. Насамперед росія прийшла з галом «захисту російськомовних» на ті українські землі, де російська була найрозповсюджена – Донецька та Луганська області, Крим.

Отже факт залишається фактом, все є таки на «російськомовних українцях» є значна відповідальність за російське вторгнення, а не через так звані засади та погляди націоналістів. Потрібно чітко розуміти, в ті регіони, де населення було націоналізоване, російське повноцінне вторгнення не відбулося. Поки «русифіковані українці» не зрозуміють істини та залежності між війною та мовою, триватиме ця війна.

Автор, що він ні в чому не звинувачує «російськомовних», адже політика «русифікації» минулої влади і стали дискусією «мовного питання». Російськомовне населення є жертвами, адже вони найбільше страждають від «російського миру». Політики та чиновники, які просували російську мову всі ці роки в освіті, культурі, в історії – є єдиними хто винний у цій війні. Автор наполягає на тому аби населення, яке спілкується на російській мові та вважає себе патріотами України, переосмислило причинно-наслідкові – зв'язки.

«Звісно. Це вільний вибір – якою мовою говорити, але кожен вибір має свою ціну. Війна – це теж ціна такого вибору», зауважує Дмитро Сінченко [35].

19 березня 2022 року було проведене шосте загальнонаціональне опитування : «Мовне питання в Україні». Висновки та аналіз опитування було оприлюднено та проглянуто читачами – 34051 переглядів. Було опитано

населення віком від 18 років і старше в усіх областях, крім тимчасово окупованих Криму та Донбасу, вибіркова сукупність 1000 респондентів.

Перехід на українську мову – це складний поступовий процес, який вимагає витримки та певного часу для адаптаційних процесів. Важливо зазначити, що дві третини суспільства використовує дві мови – українську та російську, однак відслідковуючи тенденції культурного та національного відродження, можна зробити прогноз, з часом повністю перейде на українську як на побутовому рівні так і на державному.

За останнє десятиліття спостерігається стала динаміка зростання кількості тих, хто вважає українську мову рідною: з 57% у 2012 році до 76% у 2022 році. Російська за 10 років втратила з 42 до 20% [36].

Проаналізувавши всі кількісні дані, можна прийти до висновку, що збільшення відсотку тих, хто вважає українську рідною сталося через певні тенденції та рухи у суспільстві, а саме реакція суспільства на експерименти та політику «русифікації» влади у мовній політиці, Революція Гідності, окупації Криму та деяких територій Донецької та Луганської областей.

Національне та культурне відродження стало як наслідок повномасштабного вторгнення росії на українські землі, адже це безумовно вплинуло на підвищення значимості державної мови, за даними 83% вважають українську єдиною державною, і проти двомовності. Тільки 7% підтримує позицію щодо надання російської як державної.

Сьогодні більшість (67%) вважають, що ніяких проблем між україномовними та російськомовними громадянами в Україні не існує. 19% вважають, що мовна проблема існує, але вона не є настільки важливою. Лише 12% вважають, все таки, що це питання є загрозою для внутрішньої безпеки [19].

Слід зазначити, що «мовне питання» є проблемою найбільш розповсюджено в західних регіонах України, бо тільки 2 % населення вважає, що росія прийшла захищати права російськомовних.

Отже, проаналізувавши кількісні та якісні показники соціологічного опитування, можна зробити висновок мова стала зброєю для боротьби проти

агресії російської федерації. Кожного дня зростає значимість української мови як державної. Злочини кремля зруйнували міфічність про «братній народ» та ізоляція, визнання росії країною-терористом. Сприяють еволюційному процесу переходу російськомовного населення на українську мову. «Мовна проблема» не підтримується більшістю українського населення. Ця проблематика характеризується політичною спрямованістю. Більшість громадян, не залежно від мови спілкування, розуміють, що росія країна-агресор та ворог. Головна мета – зберегти територіальну та державну цілісність та не дозволити ворогу знищити культурний та національний аспект державності, розколоти населення на два табори: російськомовне та українськомовне населення.

7-15 травня 2022 року, було проведено опитування Фондом «Демократичної Ініціативи імені Ілька Кучеріва. В дослідженні взяли участь 1000 респондентів з 7 західних та 4 центральних областей України. Тема опитування «Що українці думають про «утиски російськомовних» та державну мову».

Більшість українців вважають, права ані російськомовних, ані україномовних, ані інших національних меншин не порушуються, однак 10-12% вважають, що права та свободи, у деяких випадках, російськомовного населення та інших наявних меншин порушується, дискримінується. Можна ідентифікувати ці дані так, що ця частка населення незадоволена соціально-економічною складовою, аніж мовною. 70% населення не вбачають проблеми в «мовному питанні», а вважають що існуючі протиріччя в середині держави є штучними та спробою російської держави створити конфлікт. 75% населення згодні з тим, що навчання повинне відбуватися тільки на державній мові.

Більшість українців (83%) виступають за те, щоб українська була єдиною державною мовою в країні [20]. 19 березня 2022 року було проведено соціологічне дослідження групою «Рейтинг». Така мовна думка домінує у всіх макрорегіонах. Мовних та вікових групах. Лише 7% підтримують надання російської державного статусу, важливо зауважити, що до війни таких було

майже чверть. Спостерігається зріст мовної самоідентифікації та динаміка зростання тих, хто вважаю українську рідною.

На Ютуб каналі було оприлюднено відео, п'ять місяців тому – опитування «Мовне питання під час війни актуальне?», цей відео – огляд отримав 1,3 тис. переглядів. Прізвища та імена кореспондентів залишились анонімними, але мотиваційні внутрішні аспекти та думки про мовне питання, дали змогу сформулювати відповідні висновки. Отже, одна із думок, що російська мова – мова агресора, і українці повинні розмовляти виключно на державній мові. Виходячи з такої позиції виникають дискусії у коментарях, де «російськомовне населення» негативно відкликається про таку позицію, аргументуючи це так, що вони живуть у вільній демократичній державі та мають право обирати на якій мові розмовляти. Аби уникнути дискусійної ситуації. Потрібно дати час «російськомовному населенню» проаналізувати ситуацію із агресією росії і що першопричиною нападу є «захист російськомовного населення та їх прав».

Інша думка чоловіка, який виріс у Северодонецьку, він все життя розмовляв російською, його оточення – російськомовне, однак із вторгненням в 2014 році росії на українські землі, вирішив повністю перейти на українську, це було не просто, але бажання бути україномовним українцем, а не російськомовним перемогло. Інший опитуваний вважає, що потрібно бути більш лояльними до російськомовного населення, не тиснути на нього, дати час адаптуватись.

Більша частина гадає, що саме потрібно приймати радикальні методи та переходити на українську мову, розуміти її значимість, культурну та національну цінність, бо мова – це наша зброя. Одна із опитуваних жінок, пояснила свій вибір мови, чому повністю перейшла на українську, тому що її оточення досі розмовляє російською та не усвідомлює значимість мови на якій ми розмовляємо. Якщо ти українець, то ти ідентифікуєш себе як україномовна, бо це державна мова. Тим самим показуєш, що належиш до української нації, а не до російської.

Переселенка з Харкова, зробила свій вибір – поступово перейшла на українську і вважає, що мова – це спосіб покращити наше майбутню. Також

жінка дала пораду не нав'язувати російськомовним питання щодо мови, тому що відповідна реакція бути тільки агресивною, потрібно розповідати та доводити до відомості, чому так важливо говорити на рідній мові. Одна із ключових думок, що це час коли треба «все переламати», щоб українська була на першому місці, ганебно жити в Україні та не знати української.

13 квітня 2022 року вийшла стаття «Пароль «паляниця»». Що відбувається з російською мовою в Україні», Святослава Хоменка. Війна згуртувала суспільство на мовному рівні, однією із цілей росії було нібито захист прав російськомовних на Україні, через півтори місяці після повномасштабного вторгнення росії на українські землі, відслідковувалась не аби яка тенденція згуртованість українців навколо української мови. Суть дискусії полягає в тому, що росія своїми діями на Україні, спонукає щоб в нашій державі відбулась «дерусифікація» [37].

76% українців називають українську своєю рідною (десять років тому ця цифра становила 57%. А 83% опитаних вважають, що українська має бути єдиною державною мовою в їхній країні [20].

«Українська мова злить росію. кремель знає, що мова є ідеологічним інструментом – ці слова мовознавця Павла Гриценка [21]. Його роздуми були опубліковані в Інтернет просторі 5 листопада 2022, на платформі Радіо Свобода. Мистецтвознавець зауважив, що мова є своєрідним національним кодом державності. За часів радянської влади нав'язувалась двомовність під прикриттям витіснення української мови. Мова – це носій ідентичності та культури народу. Тому автор закликає бути патріотом своєї країни та нести ідентичність своє нації; росія навмисно прийшла на терни України аби знищити українську культуру та мову. Існує цілеспрямована маніпулятивна та інформаційна війна. Тобто ворог намагається розпалити дискурс на фоні мовного питання і завдання кожного українця зрозуміти, що живучи в Україні : майбутнє дітей та внуків – українська мова.

В Інтернет просторі, 4 квітня 2022 року, було опубліковано допис, у якому уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень, висвітлював, що

практична реалізації мовного закону набуває ключового значення, бо це забезпечує згуртованість у протидії ворогові. Дискусійним питанням є що суспільство повинно розуміти мову як чинник ідентичності, складовим української нації, інструментом для протидії агресії, щоб зберегти територіальну та культурну цілісність. Мова – це національна безпека в умовах воєнного часу.

У цьому розділі проведено аналіз та інтерпретацію результатів соціологічного дослідження «мовного питання» в медіа-дописах у період воєнного часу. Було проаналізовано кількісні та якісні характеристики отриманих даних. Отже, більшість українців, а саме 83% вважають українську рідною та вважають росію агресором, «мовне питання» стало штучним знаряддям маніпуляційних методів російської пропаганди. Війна стала причиною культурного відродження та згуртованості навколо української мови. Суспільство розділилось на певні табори: ті, хто вважає російську мовою агресора, та на тих, хто вважає себе патріотами, але не збирається переходити на українську, хоча вважає росію – країною з терористичним режимом, та не вбачає причино-наслідкових зв'язків між мовою та війною. Дискусія між двома сторонами саме в цьому і полягає. Щоб вирішити цю проблеми, треба розуміти, що мова не повинна бути аспектом для поділу суспільства. Частина суспільства, яка розмовляє російською є «жертвами» політики «русифікації», тому не потрібно давити, а навпаки аналізувати на опиратись на факти, пропонуючи перейти на українську, бо мова – це свідомий вибір. Якщо я українець, то розмовляю на українській.

3.3. Рекомендації щодо налагодження конструктивного суспільного діалогу з «мовного питання» в Україні

«Мовне питання» набуває все більше дискусійного характеру, створюючи сварки та суточки в суспільстві. Україна, незалежна з 1991 року, переживає величезну кризу у своїй історії. Мовний розрив у країні відіграє вирішальну роль у політичній та військовій кризі, яка навіть загрожує безпеці Європи. Значна частина населення України регулярно використовує як українську, так російську

мову у побуті. «Мовне питання», не може бути врегульоване без вирішення питань статусу мов, що використовуються в країні.

Проблема «мовного питання» вимагає вирішення та врегулювання дисонансу між російською та українською мовами. Неможливо змусити російськомовне населення одразу перейти на українську мову, потрібно доносити до суспільства значимість української мови як символу ідентичності та неповторності держави в якій ми проживаємо, як інструментарію розмови та національної своєрідності [38;39].

Штрафами ситуацію не вирішити. Врегулювати питання можна, але для цього в Україні мають бути створені мовні комісії. Про це в коментарі «Слову і Ділу» розповів медіаконсультант Олександр Піддубний. У нас є заборона паління в громадському транспорті чи інших місцях, але навіть якщо хтось палитиме, оштрафувати таку особу буде майже нереально, зазначив експерт. «Аналогічно й у ситуації, коли в громадських закладах особа звертається до відвідувача російською мовою. Це неможливо довести. Тому норми про покарання й штрафи за російську мову в українських громадських закладах не працюватимуть. Закладати її недоцільно. Це викличе лише негативне ставлення російськомовних до українськомовних. Це сприйматиметься як певний примус», – підкреслив Піддубний. За його словами, ситуацію з мовним контролем можна й потрібно унормувати, наприклад, за допомогою мовних комісій [39].

На законодавчому рівні розпочались етапи розв'язання «мовного питання» ще до повномасштабного вторгнення росії на українські землі. 16 липня 2019 року набрав своє конституційної сили Закон України «Про забезпечення української мови як державної». Який регулює використання та функціонування державної мови в суспільних сферах життя.

Наступний крок – це Закон про обслуговування 2021 року, який базується на тому, що господарські, комерційні та всі види послуг надаються українською.

Потрібно розуміти значимість мови у житті суспільства, і проблема «мовного питання» буде не проблемою. Суспільству потрібно переходити на українську мову у побуті і створювати українське середовище.

Потрібно створити середовище, як б популяризувало українське мистецтво, видання більше українських книжок та продуктів українського виробництва. Створення гуртків та заохочення вивчати української як символу державності [40;41].

Шлях розв'язання «мовного питання» можна взяти на прикладі Естонії, яка обирає естонську мову як домінуючу в усіх сферах життя, громадяни, які проживають в країні і не знають державної мови не мають права приймати у виборах, займати відповідні державні посади, тобто ця частина суспільства обмежена в певному сенсі у правовому спектрі.

Яка мовна політика може бути рішенням для України – багато представників Заходу розглядали Україну як лінгвістично розділену країну і пропонують надати російського офіційного статусу — підходу, аналогічного мовній політиці Швейцарії чи Бельгії. Однак після вторгнення росії на українські землі, ця версія з кожним днем зазнає краху. Існує інша позиція, що Україна має прийняти протекціоністський підхід, як Франція чи країни Балтії, і робити певну кампанію для просування своєї національної мови, української, яка постраждала від століть лінгвоциду. Один спірний момент стосується бажаності ухвалення політики деяких західних країн, незалежно від того, чи вони є явно багатомовними чи, можливо, одномовними.

І українські політики, і західні експерти часто посилалися на закордонний досвід як на керівництво української політики, і багато громадян погоджувалися з цим доказом.

Хоча вони й різняться за типом досвіду, який вони хотіли б отримати для України, ці люди поділяють припущення, що політика, яка була успішною в одній країні, може бути ухвалена з таким самим успіхом в іншій [42].

З одного боку, багато хто вважає, що Україна з її двома основними мовами дуже схожа на значною мірою двомовні країни, такі як Бельгія або Фінляндія, і тому вона має наслідувати їхній приклад і надати офіційного статусу як українській, так і російській мові. Деякі прихильники багатомовної політики навіть звертаються, наприклад, до Швейцарії з її чотирма офіційними мовами;

по суті вони вважають, що чим більше мов мають офіційний статус, тим краще захищені права громадян.

З іншого боку, багато хто стверджує, що Україна має швидше поводитися як Франція чи країни Балтії, які рішуче відстоюють першість своїх національних мов, незважаючи на виклики глобалізації і, в останньому випадку, на спадщину імперської русифікації. У такому мисленні багатомовність становить небезпеку для національної мови, самобутності та, зрештою, незалежності.

Отже, соціологічний аналіз документів передбачає розгляд документу у широкому значенні, де до джерела інформації може бути долучене широке коло джерел. У нашій роботі ми використовуємо комбінацію внутрішнього та зовнішнього аналізу документів, які стосуються відомостей та умов щодо їх створення та змістовного аналізу викладеної інформації.

Більшість українців, а саме 83% вважають українську рідною та вважають росію агресором, «мовне питання» стало штучним знаряддям маніпуляційних методів російської пропаганди. Війна стала причиною культурного відродження та згуртованості навколо української мови. Суспільство розділилось на певні табори: ті, хто вважає російську мовою агресора, та на тих, хто вважає себе патріотами, але не збирається переходити на українську, хоча вважає росію – країною з терористичним режимом, та не вбачає причино-наслідкових зв'язків між мовою та війною. Дискусія між двома сторонами саме в цьому і полягає. Щоб вирішити цю проблему, треба розуміти, що мова не повинна бути аспектом для поділу суспільства. Частина суспільства, яка розмовляє російською є «жертвами» політики «русифікації», тому не потрібно давити, а навпаки аналізувати на опиратись на факти, пропонуючи перейти на українську, бо мова – це свідомий вибір. Якщо я українець, то розмовляю на українській.

Основним базисом вирішення «мовного питання» є процес створення українського середовища, розповсюдження української мови та здійснення заходів щодо вивчення державної мови. Доношувати до суспільства, чому мова є так важлива, чому вона має особливе значення для цієї території і для народу,

який тут живе, і для її культури та державності. Українська мова – це не лише державна мова, це ще й національна мова, тобто мова нашої самобутності та незалежності. Російськомовне населення повинне розуміти, що мова – це ключовий чинник безпеки держави. Мовна політика є предметом суперечок, а іноді й протистояння, в Україні з перших років незалежності як через різні переваги внутрішніх політичних акторів, так і через втручання росії та інших сусідніх держав, які часто підтримувалися міжнародними організаціями, стурбованими національними меншинами прав. Україна може опиратись на досвід західних країн у вирішенні « мовного питання», але розуміти одну важливу істину – та теорія та методи, які спрацювали в інших країнах, не гарантують позитивного результату в Україні. Слід зазначити, що в цьому розділі описані різні рекомендації щодо вирішення «мовного питання», але воєнні дії, які відбуваються на території України змінюють підходи та мислення до вирішення існуючого питання.

ВИСНОВКИ

«Мовне питання» в Україні щодня актуалізується та популяризується, бо мова – це інструментарій ідентичності та національної свідомості, індикатор державності. На сьогодні «мовне питання» є наслідком багатовікової політики «русифікації» на українських землях тодішньою владою. Вторгнення росії на українські землі, а саме захоплення Криму та окупації окремих областей Донецької та Луганської областей, стало причиною переосмислення цінностей національності та знищило міф «братніх народів».

В даній роботі були використані ключові поняття «мовне питання», «медіа-допис» та «воєнний стан»: мовне питання – комплекс проблем, пов'язаних з суспільною дискусією та державною політикою щодо статусу різних мов у поліетнічному суспільстві; медіа-допис – це повідомлення про певні події та факти, які публікується в соціальних мережах у формі авторського тексту як форми вираження особистої думки/позиції та функціонують як елемент привернення уваги та розповсюдження опублікованої інформації, започаткування дискусії; воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України.

Проаналізувавши історичні факти та події, потрібно зазначити що український народ завжди вів боротьбу за існування української мови та нації як самобутньої. Історія країни тісно пов'язана із заходами, які зараз отримали назву лінгвоциду. В історії людства, зокрема у XIX-XX столітті дана проблема є гострою, але нажаль не унікальною, адже багато етнічних груп зазнавали такого тиску у зв'язку з захопленням їхньої території воєнним шляхом. Наразі міжнародною організацією, під егідою якої проводяться програми з виправлення даної ситуації та відродження етнічних мов є ЮНЕСКО.

Методологічну основу роботи склали історичний, системний та соціокультурний підходи.

На сьогодні не можна сказати, що Україна повністю «українізована»; тому українська мова потребує захисту та розвитку, про що особливо йдеться в Законі

України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Загалом цей закон проголошує, що громадяни та мешканці України повинні вивчати українську мову. Складно зробити кар'єру, стати державним службовцем, працювати в державному секторі та сфері послуг, якщо ти не володієш українською на належному рівні.

Мовне питання було і буде питанням для дебатів в Інтернет просторі. В соціальних мережах часто підіймають це питання і можна побачити обуреність населення. одні вважають, що російська неприпустима. бо ми живемо в Україні, інші знають державну мову. але віддають перевагу розмовляти на російській мові. Це дискусійне питання є наслідком насильницької політики «русифікації» ще за радянських часів. Суспільство – це єдине ціле, але кожна людина бачить свою картинку реальності та має свою думку щодо «мовного питання».

2022 рік став роком консолідації українців навколо української мови, російське вторгнення на українські землі змусило українське суспільство переосмислити культурну та національну ідентичність. Українці свідомо зробили свій вибір: почали використовувати державну мову у побуті на противагу російській. Українська мова - це зброя проти російської агресії. Війна стала новим етапом та базисом культурного відродження в Україні.

Соціологічний аналіз документів, застосований у даній роботі, передбачає розгляд документу у широкому значенні, де до джерела інформації може бути долучене широке коло джерел. У нашій роботі ми використали комбінацію внутрішнього та зовнішнього аналізу документів, які стосуються відомостей та умов щодо їх створення та змістовного аналізу викладеної інформації.

Більшість українців, а саме 83% вважають українську рідною та вважають росію агресором, «мовне питання» стало штучним знаряддям маніпуляційних методів російської пропаганди. Війна стала причиною культурного відродження та згуртованості навколо української мови. Суспільство розділилось на певні табори: ті, хто вважає російську мовою агресора, та на тих, хто вважає себе патріотами, але не збирається переходити на українську, хоча вважає росію – країною з терористичним режимом, та не вбачає причино-наслідкових зв'язків

між мовою та війною. Дискусія між двома сторонами саме в цьому і полягає. Щоб вирішити цю проблему, треба розуміти, що мова не повинна бути аспектом для поділу суспільства. Частина суспільства, яка розмовляє російською є «жертвами» політики «русифікації», тому не потрібно давити, а навпаки аналізувати на опиратись на факти, пропонуючи перейти на українську, бо мова – це свідомий вибір. Якщо я українець, то розмовляю на українській.

Основним базисом вирішення «мовного питання» є процес створення українського середовища, розповсюдження української мови та здійснення заходів щодо вивчення державної мови. Доношувати до суспільства, чому мова є так важлива, чому вона має особливе значення для цієї території і для народу, який тут живе, і для її культури та державності. Українська мова – це не лише державна мова, це ще й національна мова, тобто мова нашої самобутності та незалежності.

Російськомовне населення повинне розуміти, що мова – це ключовий чинник безпеки держави. Мовна політика є предметом суперечок, а іноді й протистояння, в Україні з перших років незалежності як через різні переваги внутрішніх політичних акторів, так і через втручання росії та інших сусідніх держав, які часто підтримувалися міжнародними організаціями, стурбованими національними меншинами прав.

Україна може опиратись на досвід західних країн у вирішенні « мовного питання», але розуміти одну важливу істину – та теорія та методи, які спрацювали в інших країнах, не гарантують позитивного результату в Україні. Слід зазначити, що в цьому розділі описані різні рекомендації щодо вирішення «мовного питання», але воєнні дії, які відбуваються на території України змінюють підходи та мислення до вирішення існуючого питання.

Соціальна та практична цінність роботи полягає у розробці засад та рекомендацій налагодження суспільного діалогу щодо популяризації української мови, культури та спадщини, та може бути запропонована державним установам, громадським організаціям та окремим суспільним діячам, які працюють у цій царині.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Воєнний стан в Україні у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php> (дата зверення 01.09.2022).
2. Репецький В.М., Гутник В.В. Міжнародне публічне право. Львів: 2015. 66 с.
3. Різник А.М., Махова Л.О. Воєнний стан та війна. Особливості та відмінності. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/160654/zvit-2022-730-732.pdf?sequence=1> (дата зверення 01.09.2022).
4. Кириченко С.О., Лобко М.М., Семененко В.М. Щодо питання правового режиму воєнного стану і стану війни. *Наука і оборона*. No 2. 2019. С. 9-17.
5. Martial law URL: <https://www.britannica.com/topic/martial-law> (дата звернення 01.11.2022).
6. Wattimena P. How the History of Linguicide Threatens Indigenous Peoples in Asia Today URL: <https://www.culturalsurvival.org/publications/cultural-survival-quarterly/how-history-linguicide-threatens-indigenous-peoples-asia> (дата звернення 01.11.2022).
7. Як боролися з українською мовою. Хроніка заборон за 400 років URL: <https://www.istpravda.com.ua/digest/2012/07/3/89519/> (дата зверення 10.10.2022).
8. Парсонс В. Публічна політика: Вступ до теорії й практики аналізу політики. Пер. з англ. О.Дем'янчука. Київ : ВД "Києво-Могилянська академія", 2006. 550 с.
9. Дорошко М. Історія України : події, постаті, явища. Київ : Саміт-Книга, 2021. 472 с.
10. Кралюк П. М. Історія України "без брому": розвиток державності на укр. землях. Харків : Фоліо, 2020. 432 с.

11. Крупник Л. О. Історія України: формування етносів, нації, державності : навч. посібник для внз/ М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т внутр. справ. Київ : Центр учб. літ., 2016. 214 с.
12. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України : аналіт. доповідь / Нац. ін-т стратегічних досліджень ; [авт. кол.: В. М. Яблонський та ін.]. Київ : [НІСД], 2019. 144 с.
13. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації : аналіт. доповідь / Нац. ін-т стратег. досліджень ; [В. М. Яблонський (керівник авт. кол.) та ін.]. Київ : [НІСД], 2020. 112 с.
14. Філософія: Навчальний посібник / І.Ф.Надольний, В.Андрущенко, І.В.Бойченко, В.П.Розумний та ін.; За ред. І.Ф.Надольного. Київ: Вікар, 1997. 584 с.
15. Гіденс Е. Соціологія. Київ : Основи, 1999. 726 с.
16. Сурмін Ю.П. Майстерня вченого: Підручник для науковця. Київ: Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. 302 с.
17. Значення висновків Венеціанської комісії та їх правове регулювання в Україні. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/13006/1/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20%D0%A72_p093-094.pdf (дата звернення 01.10.2022).
18. Власенко В. Висновки Венеціанської комісії щодо Закону «Про мову». URL: <https://www.dw.com/uk/%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%96%D1%8F-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83-%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%83-%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B0->

%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%BD%D1%83%D1%82%D0%B8/a-51559516 (дата звернення 01.10.2022).

19. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission) Ukraine Opinion of the Law on Supporting the Functioning of the Ukrainian Language URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)032-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)032-e) (дата звернення 01.10.2022).

20. Декларація про державний суверенітет України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення 01.10.2022).

21. Президент Польщі: Європа зробила ставку на Україну. URL: <http://fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id/1479040> (дата звернення 01.10.2022).

22. До України їде Венеціанська Комісія. URL: http://www.bbc.co.Uk/ukrainian/news/2010/11/101128_venice_comission_ukr_ob.shtml (дата звернення 01.10.2022).

23. Морі Є. Чому ми постійно сваримося в інтернеті та як зробити онлайн-дискусії позитивними. URL: <https://suspilne.media/57857-comu-mi-postijno-svarimos-a-v-interneti-ta-ak-zrobiti-onlajn-diskusii-pozitivnimi/> (дата звернення 15.10.2022).

24. Медіаконтент: види, форми подачі та особливості сприйняття. URL: https://issuu.com/instituteofjournalism/docs/mediacontent_book (дата звернення 10.09.2022).

25. Emmison M., Smith P. Researching the Visual. London : Sage, 2000. 249 p.

26. Dictionary of Marketing Terms. American Marketing Association: Comprehensive resource covering day-to-day marketing terminology. Electronic data Chicago: American Marketing Association, 2005. URL: <http://www.marketingpower.com/live/mg-dictionary> (дата звернення 10.09.2022).

27. How many people around the world study the Ukrainian language: annual report URL: <https://visitukraine.today/blog/1292/how-many-people-around-the-world-study-the-ukrainian-language-annual-report> (дата звернення 01.11.2022).

28. Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. Київ : ППІЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. 398 с.
29. Нам мова болить: як об'єднати українців навколо української мови? URL: <https://osvitoria.media/experience/nam-mova-bolyt-yak-ob-yednaty-ukrayintsiv-navkolo-ukrayinskoji-movy/> (дата звернення 01.11.2022).
30. Гусейнова О. "Книжки – найукраїнізованіша сфера": що мовний закон змінить для книгорозповсюдження URL: <https://suspilne.media/149493-knizki-najukrainizovanisa-sfera-so-movnij-zakon-zminit-dla-knigorozpovsudzena/> (дата звернення 01.11.2022).
31. The sixth national poll: The language issue in Ukraine (March 19th, 2022) URL: https://ratinggroup.ua/en/research/ukraine/language_issue_in_ukraine_march_19th_2022.html (дата звернення 01.11.2022).
32. Social Research Glossary. URL: <https://www.qualityresearchinternational.com/socialresearch/documentanalysis.htm> (дата звернення 01.11.2022).
33. Personal Documents in social research. URL: <https://revisesociology.com/2020/09/11/personal-documents-in-social-research/> (дата звернення 01.11.2022).
34. Паніна Н.В. Технологія соціального дослідження. Київ: Наукова думка, 2007. 320 с.
35. Сіненко Д. "Російськомовних українців" не існує. Є лише русифіковані. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/06/17/7352949/> (дата звернення 28.11.2022).
36. Шосте загально національне опитування: «мовне питання» в Україні. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/language_issue_in_ukraine_march_19th_2022.html (дата звернення 28.11.2022).
37. Пароль «Паляниця»: що відбувається з російською мовою в Україні. URL: <http://bug.org.ua/article/parol-palyanyczya-shho-vidbuvayetsya-z-rosijskoju-movoyu-v-ukrayini-655826/> (дата звернення 28.11.2022).

38. Терещук Г. «Українська мова злить Росію. Кремль знає, що мова є ідеологічним інструментом» – мовознавець Павло Гриценко. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mova-viyna-zaborona-vbyvstvo/32115335.html> (дата звернення 28.11.2022).

39. Піддубний О. Штрафи та перевірки без попередження: як урегулювати мовне питання. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2018/10/04/pogljad/polityka/shtrafy-ta-perevirky-roperedzhennya-yak-urehulyuvaty-movne-pytannya> (дата звернення 01.11.2022).

40. Кремінь Т. Мовне питання в Україні стало однією з головних маніпуляцій, використовуваних російською пропагандою. URL: https://lb.ua/blog/taras_kremin/503994_movne_pitannya_ukraini_stalo_odniieyu_z.html (дата звернення 01.11.2022).

41. Українська мова в сучасних умовах державотворення в Україні. Повідомлення НАН України. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9617> (дата звернення 01.11.2022).

42. Александрович О. Про мовне питання в Україні. URL: https://sensor.net/ua/resonance/3214449/pro_movne_pytannya_v_ukrayini (дата звернення 01.11.2022).

ДОДАТКИ

Додаток А

Програма соціологічного дослідження

«Мовне питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні

Методологічна частина

Актуальність. «Мовне питання» в Україні щодня актуалізується та популяризується, бо мова – це інструментарій ідентичності та національної свідомості, індикатор державності. На сьогодні «мовне питання» є наслідком багатовікової політики «русифікації» на українських землях тодішньою владою. Вторгнення росії на українські землі, а саме захоплення Криму та окупації окремих областей Донецької та Луганської областей, стало причиною переосмислення цінностей національності та знищило міф «братніх народів». Бо саме росія прийшла звільняти та захищати права «російськомовного» населення, яке начебто дискримінують.

24 лютого 2022 року російська орда здійснила повноцінне вторгнення на українські землі. Ці події прямим чином вплинули на активізацію українського руху та відродження національного, та культурного сегменту українського народу. Дії ворога ще більше згуртували українське суспільство навколо українського мови. Більшість населення одразу перейшло на українську державну мову, вважаючи російську мову – мову ворога. Мова – стала знаряддям боротьби проти російської агресії, символом – ідентичності та державності. Російська пропаганда використовує «мовне питання» як маніпуляцію, прийшовши захищати та окупувати ті території України, де найбільш переважає російська мова. «Мовне питання» це не тільки питання двомовності в Україні, а й національної та культурної безпеки.

З того часу, як Україна стала незалежною державою, «мовне питання» завжди було спірним питанням, яке збирало навколо себе багато протиріч та дискусійних моментів. Ситуація двомовності в українському суспільстві є

наслідком невдалої постколоніальної політики влади радянських часів, а саме «русифікації». Досліджуючи населення України, можна зробити висновок, що захід є найбільш українізований, в той час як схід русифікований. Мова та війна стали єдиною системою причинно-наслідкових зв'язків та українське суспільство поділилося на два табори. Перші повністю перейшли на українську мову, використовують її в побуті та на державному рівні. Вважають, що російська мова – це мова загарбника та агресора, що саме вживання російської мови в Україні стало причиною російської агресії. Інша частина населення, яке використовує російську в побуті, але вважають себе громадянами України, не згодні з цією позицією щодо мови. Вони повністю вважають росію терористичною країною, але не бачать причинно-наслідкових зв'язків між мовою та війною. Сприймаючи вимоги перейти на державну мову з агресією.

Проблемна ситуація. «Мовне питання» вимагає вирішення на конституційному рівні, аби урівноважити та припинити дискусії щодо мови. Саме той час захисти державну мову, адже українська мова довгий час дискримінувалась, а зараз її доба розквіту та утвердження. Українське суспільство повинно виробити механізми, які б з одного боку, захищали та сприяли розвитку української мови та культурної спадщини, з іншого – коректно вирішували питання щодо можливої дискримінації інших етнічних груп.

Об'єкт дослідження: медіа-дописи (тексти та відео), опубліковані в українському сегменті мережі Інтернет.

Предмет дослідження: специфіка висвітлення «мовного питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні.

Мета дослідження: виявити ключові аргументи у вирішення проблеми «мовного питання» в Україні під час дії воєнного стану.

Завдання дослідження.

1. Виявити ключові аргументи важливості розв'язання «мовного питання» в Україні.

2. Виявити ключові позиції, пов'язані з аргументами «проти» української мови та її популяризації у суспільстві.

3. Проаналізувати коло заходів щодо розв'язання проблеми «мовного питання», на які найчастіше звертають увагу фахівці та громадськість.

Системний аналіз об'єкта і предмета дослідження.

Інтерпретація основних понять дослідження.

«Мовне питання» – комплекс проблем, пов'язаних з суспільною дискусією та державною політикою щодо статусу різних мов у поліетнічному суспільстві.

Медіа-допис – це повідомлення про певні події та факти, які публікується в соціальних мережах у формі авторського тексту як форми вираження особистої думки/позиції та функціонують як елемент привернення уваги та розповсюдження опублікованої інформації, започаткування дискусії.

Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України.

Гіпотези дослідження.

Основна гіпотеза. Розв'язання «мовного питання» в Україні затягується внаслідок високого ступеня його ідеологізації та політизації.

Допоміжна гіпотеза. Суспільний діалог щодо розв'язання «мовного питання» в Україні супроводжується елементами міжособистісної агресії, що негативно впливає на його перебіг.

Методична частина

Обраний метод – соціологічний аналіз документів, який дозволяє виявити зовнішні та внутрішні, змістовні характеристики, пов'язані з його створенням та наповненням.

Об'єктів аналізу – 7. Використаний підхід – теоретичне насичення.

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти «магістр»
Запорізького національного університету

Я, Хлепітько Ольга Віталіївна, студентка II курсу магістратури, заочної форми навчання, факультету соціології та управління, спеціальність 054 «Соціологія», адреса електронної пошти kharchenko.olga1999@gmail.com:

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Мовне питання» в медіа-дописах під час дії воєнного стану в Україні» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомена;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

01.12.2022

О.В. Хлепітько

Науковий керівник,
к.філос.н., доцент
кафедри соціології

01.12.2022

О.С. Сорокіна